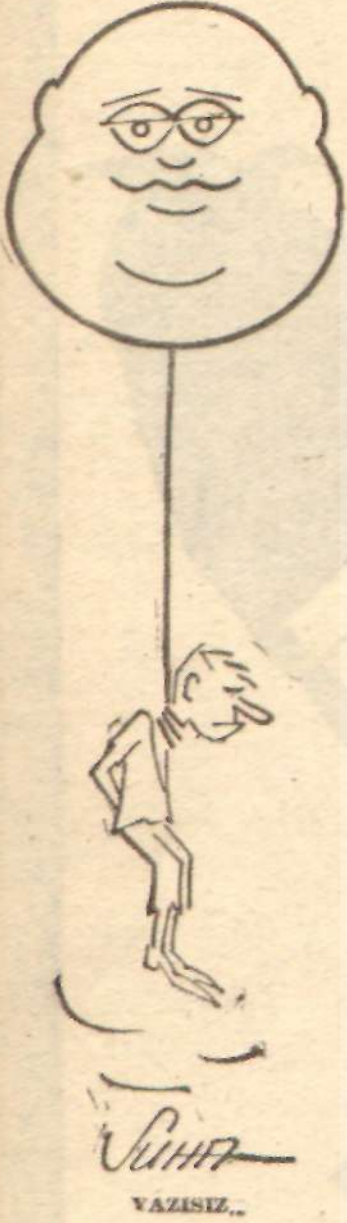

ANT

Haftalık Dergi • 17 Eylül 1968 • Sayı: 90 • 125 Kuruş

TRUSTAV

HAFTANIN
NOTLARI

Basına tehdit

■ Komünizmle Mücadele Uzmanı (!) İhsan Darendeli-oğlu ile Bâbü'lâde Sabah Gazetesi ortaklarından Tüccar İsmail Uğur ve İlkokul öğretmeni Orhan Kiveroğlu'nun teşvikiyle komünizmle mücadele dernekleri tarafından organize edilen «Solcu basını telins toplantısı trajikomik bir hava içerisinde yapılmıştır. İsmail Uğur'un parasıyla bastırılıp her yana asılan 2.500 afişe rağmen toplantıya pek büyük kalabalık katılmamıştır. Çağrılı parti temsilcilerinden çoğunun gelmediği toplantıda AP Milletvekili Ateşoğlu, Necip Fazıl Kısakürek ve diğer konuşmacılar üç saatlik gazetesi-ne, ANT'a ve diğer solcu yayımlara şiddetle saldırımlar-dır. Bu arada Orhan Kiveroğlu, 16 yaşındaki bir çocuğa Saldı Nursiden parçalar okut-muştur. Bir gün önce Zeytin-burnu'nda TİP İlçe Merkezi-ni basarak zorbalığa başlayan telinciler, bu konuşmaları din ledikten sonra MTT'nin kar-sısında bulunan Aşık İhsan'ın kitapçı dükkânına da sal-dırarak vitrinini parçalamış-lardır. Aşık İhsan daha son-ra yaptığı basın toplantısı-n-da, kendisine bir hafta önce dükkânının tahrip edildiğine dair bir tehdit mektubu gel-diğini, bunu savcılığa akset-tirdiği halde toplantı günü hiçbir tedbir alınmaması yü-zünden zorbaların dükkânına saldırdıklarını açıklamış ve «Bundan sonra bana ve dükkânıma yapılacak her teca-vüz aynı şekilde mukabele gö-recektir. Bundan sorumlu ise, iktidardır» demiştir.

CKMP komandoları

■ CKMP'nin açtığı komando kurslarının sayısı 4'ü bulmuş-tur. Halen Silivri'de 150 kişilik, Adana'da 200 kişilik, An-kara'da 100 kişilik, İzmir'de 35 kişilik komando kursları faaliyette olup bunlar CKMP'ye mal edilmemekte, sağcı öğrenci kuruluşlarının paten-tini taşımaktadır. CKMP, Trabzon'da da bir komando kursu açmayı kararlaştırmış, fakat mevsimi geçtiği için sonradan karar iptal edilmiş-tir. Komando kurslarının ça-dırlarının, vatandaşlara yardım-la görevli bir cemiyet olan Kızılay'dan sağlanmıştır.

İşçi ihracatı

■ Dış Ticaret açığını kapatmak ve yurt içi işsizliği önlemek için işçi ihracına önem ve hız veren Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in açıkladı-ğına göre, yurt dışında çalış-mak üzere 600 bin işçi ilgili kuruma başvurmuştur. Yılba-sına kadar Avusturalya'ya da iki bin işçi gönderileceği-ni açıklayan Çalışma Baka-nı, Almanya'daki işçilerin haklarının savunulması konu-sunda herhangi bir açıklama yapmamıştır. Verilen bilgiye göre, yalnız Münih'te, sayıları çok az olmasına rağmen, İtalya işçilerinin haklarını savunmaları için ana dilleri gibi Almanca bilen 15 İtalyan avukat görevlendirilmiştir. Türk işçileri savunulmadığından Almanya'daki senik Türk işçilerinin sayısı her geçen gün artmaktadır. Almanya'dan dönen MP Lideri Bölük-başı da bu konu üzerinde du-rarak «Almanya'da işçilerin hayat usaresi alınmakta, posası Türkiye'ye yollanmak-tadır. Dertleri geçen yılki gibidir, yine devam etmektedir» demiştir.

İran'lı öğrenciler

■ İran'daki şah yönetiminin kendi vatandaşlarının hayat ve ıstıraplarına karşı ne ka-dar kayıtsız olduğu son de-premde bir kere daha ortaya çıkmıştır. İran'da ölümlü pen-çelesen deprem kurbanlarına yardımında bulunmak amacıyla İstanbul'daki İranlı doktor ve stajyer doktorlardan bir grup İran'a gitmek ve ilaç, kan v.s. yardımı götürmek üzere İran Başkonsolosluğu'na başvurmuşlardır. Ancak başkonsolos, 20 bin ölü ve 50 bin yaralı bulunduğu halde İran hükümeti'nin bütün de-prem hasarını gidermeye gü-cünün yeteceğini, bildirerek isteği reddetmiştir. Gençlerin ısrarı ile Tahran'a telefon eden başkonsolos İran Hükü-metinin de, yardım teklifini geri çevirdiğini bildirmiştir. İranlı talebeler bildirilerinde «İnsanlık duygularına sığma-yan bu davranış, açıklamayı bir görev bilir, İran Hüküme-ti'nin bu gibi tabiat olayları-nı bile kendisi için bir pro-paganda aracı yapmağa kal-kışmasını şiddetle protesto e-deriz» demiştir.

ANT'a soruşturma

■ Cumhuriyet Savcılığı Doğan Özgüden'in yazdığı yazılardan dolayı iki yeni soruşturma daha açmıştır. 5. Filo'nun İstanbul'a geliş sırasında po-lisin Teknik Üniversite'yi basarak Vedat Demircioğlu'nu öldürmesi ve gençlik liderleri-nin kanunsuz şekilde polis tarafından yakalanarak hürri yetlerinden mahrum bırakıl-ması dolayısıyla yazdığı «Fa-ğlızmin Ayak Sesleri» ve «Kavga Zamandır» başlıklı yazılarından dolayı Doğan Özgüden'in ve sorumlu müdürü-müz Alpay Kabacalı'nın Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesi-ne göre «devlet kuvvetlerini tahkir ettiği» iddiasıyla 12 yıla kadar hapisleri isten-mektedir. Özgüden Savcılığa verdiği ifadede, polisin kanun-suz davranışlarının örtbas edil-dığını, Demircioğlu'nu öldü-renlerden hesap sorulmadığını belirtmiş, dava açıldığı tak-dirde bu kanunsuzlukları ve zorbalıkları delilleriyle ortaya koyacağını bildirmiştir. Ay-rıca, Alpay Kabacalı hakkında, «öğrenci Avısı» başlıklı yazı-dan dolayı yine «Devletin em-niyet kuvvetlerini tahkir» id-diasıyla yeni bir soruşturma açılmıştır.

Büyük yolsuzluk

■ Bayındırlık Bakanlığı'nda orta-taya çıkarılan 15 milyar liralık yolsuzluğun ilk duruşma-sına bakılmıştır. Yedi ay önce İskenderun gümrüğüne gelen demiryolu malzemesi-nin gümrükten çekilmesi için Bayındırlık Bakanlığı Dış Krediler Servisi Şefi'ne 3.5 milyon liralık avans veril-miştir. Yedi ay sonra Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı'na başvu-rarak gümrüklerdeki demir-yolu malzemesinin çekilme-mesinden dolayı meydana ge-len 4.5 milyon liralık ardiye ücretinin ödenmesini istemiş-tir. Duruma el koyan mü-fettişler, Dış Krediler Şefi ile bazı yüksek dereceli memur-ların 15 milyon lirayı bulan bir yolsuzluğa karıştığını tes-bit etmişler ve hazırladıkları dosyayı savcılığa vermişler-dir. Kovuşturmanın tamamlanmasından sonra on sanık ediliye verilmiş ve ağır ce-za mahkemesinde ilk duruş-ma yapılmıştır.

Türkiye ve Frank

■ Tam turist mevsiminde hiç ge-reği yokken Amerika'nın bas-kısı ile Türkiye zararına Frank'ın kuru ile oynayan Maliye Bakanlığı, 10 Ağustos-tan bu yana 150 Kuruş'tan alınıp 154 kuruşa satılan efektif Fransız Frankı'nın 182 kuruştan alınıp 187 kuru-şa satılmasını kararlaştırmış-tır. Dolar, Mark, Sterlin ve Frank'ın değerleri üzerindeki değişiklikleri Türkiye yararına izleyip gereken tedbirleri alamadığını ortaya koyan Maliye Bakanı Cihat Bilgehan, geçtiğimiz hafta büyü-

Cihat Bilgehan

bir telaş içinde Türk parası-nın devalüe edilmeyeceğini söylemiştir. Bilgehan'ın de-mecinden anlaşıldığına göre, Türk parasının devalüe edilip edilmemesi konusunda AP İktidarı ekonomistleri (!) ara-sındaki tartışma hızını artı-rmıştır. Öte yandan Paris'ten verilen haberlere göre, Alman markına yeniden değer bi-çilmesi halinde Frank yüz-de 5 oranında devalüe edile-cektir.

Beraat ett

■ 4 Haziran 1967'de İhsanî gece-sinde yaptığı bir konuşmadan dolayı «halkı suç işlemeye teşvik ettiği» ileri sürülerek mahkemeye verilen TÖS eski İstanbul Şubesi Başkanı Süleyman Üstün, İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki duruş-masında, konuşmasında suç olmadığının gerekçesiyle beraat etmiştir. Duruşmada Üstün'ü Avukat Muvaffak Seref ve Avukat Yılmaz Halkacı sa-vunmuşlardır.

Sonora dâvası

■ Geçen yıl sonora buğdayı hak-kında bilgi almak üzere gittiği Coşhan Ziraat Teknis-yenliği'nde sonora buğdayı aleyhinde konuşmakla Ame-rikalılara hakaret ettiği ve bu suretle de «komünizm propagandası» yaptığı iddia edilen Hüseyin Korkmaz, AP İlçe Başkanı Ökkeş Sabitoğlu'nun ihbarı üzerine tutuk-lanmış ve sonra duruşmasına Adana 2. Ağır Ceza Mahke-mesi'nde tutuksuz olarak de-vam edilmişti. Son duruşma-sında Hüseyin Korkmaz, TCK'nun 141 ve 142. mad-delerinin anayasaya aykırı olduğunu ileri sürerek «141 ve 142. maddelerin hâkim mi-ni, kendi sınıf düzeninin ko-ruyuculuğunu hukuka ve hu-kukçulara yüklemektedir» de-miştir. Korkmaz'ın evinde bu-lunan kitapları inceleyen bi-liklişli kurulu da, kitaplarda suç görmediğini bildirmiştir.

Kiesinger gitti

■ Türkiye'yi Nazi-Nato tuzağına düşürmek üzere gelmiş olan Batı Almanya Şansölyesi Kiesinger'in ziyaretini tahmin edilen sonucu vermiş ve yardım vaatleri karşılığında AP iktidarı, intikamcı Alman generallerinin emperyalist emellerini gerçekleştirmek uğrunda NATO'yu daha fazla desteklemeye razı edilmiştir. Ziyaret sonunda yayınlanan bildiride «Başbakan ve Federal Şansölye, Kuzey Atlantik İttifakı'nın memleketlerinin güvenliğine temel unsuru teşkil etmeye devam ettiği ve son olayların İttifak içerisindeki bağlılık ve savunma hazırlarının muhafaza ve takviyesinin önemini ispat etmiş olduğu hususunda görüş birliği halinde olduklarını ifade etmişlerdir» denilmektedir. Yine bildiride göre, İki hükümet başkanı, konsorsiyum çerçevesinde devam edip karşılıklı menfaatlerinin ifadesi olan işbirliğinden duydukları memnuniyeti izhar etmişlerdir. Bu esaslar dahilinde Türk - Alman ilişkilerinin önümüzdeki aylarda, ANT'nin geçen sayısında açıklandığı şekilde gelişmesi kaçınılmaz bir sonuç olacaktır.

İlk boykot

Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Okulu öğrencileri, bazı istekler ileri sürerek, başlayan bütünleme sınavlarını boykot etmişlerdir. Boykot Tertip Komitesi tarafından yayınlanan bildiride, mevcut öğretim kadrosunun değiştirilmesi, kitapsız eğitime son verilmesi istenmektedir.

Afrika birliği

■ Cezayir'de toplanan Afrika Birliği Teşkilatı Sömürgecilik Tasfiye Komisyonu, Afrika'da henüz sömürge yönetiminde olan toprakların durumunu incelemiştir. Komisyon üyeleri bu topraklarda durumun vahimleştiğini, teşkilatın uyguladığı yöntemlerin etkisiz kaldığını ve son çare olarak kuvvete kuvvetle karşı çıkılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Özellikle Portekiz Ginesi ve Angola'daki durumu endişe verici bulan teşkilat üyeleri, batılı ülkeler ile NATO'nun Portekiz'e yardım ettiğini belirterek bu yardım olmadığı takdirde Portekiz'in sömürgecilikte direnmesinin imkânsızlaşacağını söylemişlerdir.

Ekmeğe zam

■ Bir süre önce İstanbul'da fırınların ekmeğe zam isteğinin belediye meclisindeki TİP'liler tarafından önlenmesine rağmen, AP'li Belediye Başkanı Fahri Atabey'in el altından Ticaret ve Sanayi Odaları ile Ticaret Borsası temsilcilerinden kurduğu hakem heyeti, ekmeğin gramajından 30 Gram artmasını, buna karşılık fiyatının da 76 Kuruş'tan 80 Kuruş'a çıkarılmasını kararlaştırmıştır. Fahri Atabey, raporunu inceleyip arkadaşlarıyla görüşükten sonra karar vereceğini demişse de, Ekmeğin Sanayii İşverenleri Sendikası Başkanı, Atabey'in bu kararın vereceği kararı itirazsız kabul edeceğine dair taahhüdü olduğunu bildirmiştir.

Giriş sınavları

■ Üniversite ve yüksek okul giriş sınavlarını kazanan 50 bin öğrenciden ancak 20 bininin resmi devlet üniversite ve yüksek okullarına girebilecekleri açıklanmıştır. MİHİ Eğitim Bakanı İlhami Ertem, geri kalan öğrencilerden 20 bininin anayasaya aykırı olduğu yetkili kuruluşlarca da belirtilen özel yüksek okullara girebileceklerini açıklamıştır. Bu 20 bin kişi para bulup özel yüksek okullara girebilse dahil dışında 10 bin öğrenci kalacaktır.

Demirel konuştu

■ Başbakan Demirel 11. basın toplantısında Altıncı Filo'dan, komutanlar arasındaki değişikliklerden söz ederek özellikle devrimci basının yayınlarından şikâyet etmiştir. Altıncı Filo'nun NATO ülkeleri arasında imzalanan bir anlaşma gereğince izin alarak Türkiye'ye her an gelebileceğini açıklayan Demirel, polis tarafından hareket edemeyeceğini de söylemiştir. S. Demirel AP'nin halka karşılıksız çek vermediğini de öne sürdükten sonra komutanlar arasındaki değişikliğe değinerek «Kuvvet komutanlarımızın vazifelerinden ayrılmaları, Genelkurmay Başkanı'nın şahsi istahat düşüncelerinin bir neticesi olarak gösterilmek istenmektedir. Bunlar asılsızdır ve hakikatle hiçbir ilgisizdir» demiştir. Bol bol rakam veren Demirel, Türk parasının itibarının düşmediğini öne sürmüştü ve dış ticaret açığının 97 milyon dolardan 164 milyon dolara yükseldiğini de itiraf etmiştir.

Gençlik ve Emekçiler

ÜNİVERSİTELERİN yeni eğitim yolumu açmasına çok kısa bir süre kalmıştır. Hatırlanacağı gibi, ilkbaharda bütün dünyayı sarsan gençlik hareketleri, Türkiye'de de kendisini göstermiş, üniversite ve yüksek okullar ısgal edilerek gençliğin bozuk eğitim düzenine karşı isyanı bütün gerçekleriyle kamuoyuna duyurulmuştur. Gençler ne istiyorlardı? Halka dönük olmayan ve sadece egemen sınıflara hizmet edecek insanlar yetiştirmeyi amaçlayan eğitim düzeninin değiştirilmesini, anayasaya aykırı olarak sadece kâr amacıyla kurulmuş olan özel yüksek okulların devletleştirilmesini, öğretim üyelerinin tam gün bilimsel çalışmaya yapmalarını, öğrencilerin de üniversite yönetiminde söz ve karar sahibi kılınmasını... Eğitim kurumlarını ısgal eden gençlerin haklı direnişi karşısında paniğe kapılan iktidar ve üniversite yöneticileri, bir takım reform vaatlerinde bulunarak gençleri mütarekeye davet etmiş ve ısgal komitelerinin de bu çağrıya uymaları üzerine yaz aylarında bir bekle-yis ve hazırlanış dönemine girilmişti. Aradan üç ay kadar bir zaman geçtikten sonra görülen odur ki, bu reform vaatleri birer kandırmacadan ibaret kalmış, sadece zaman kazanmak amacı güdülmüştür. Evet, fakülteler genel kurullarında iç yönetimle ilgili bir takım olumlu kararlar alınmıştır. Fakat, gençlerin temel isteklerinden hiçbirisi henüz karşılanmamıştır.

ÖĞRENCİLERİN yönetime katılması teklifi «anayasaya aykırıdır» diye bir kulp takılarak reddedilmiş, buna karşılık «anayasaya aykırılığı» çeşitli rapor ve kararlarla sabit özel yüksek okullar devletleştirilmek şöyle dursun, yeni yeni özel yüksek okulların çarşaf gibi ilanları gazete sayfalarını kaplamıştır. Bu yıl da üniversitelere girmek üzere sınavdan geçen 50 bin öğrenciden sadece 20 bin devlet üniversite ve yüksek okullarına alınmış, geri kalan 30 bin öğrenci bilimi de bir ticaret metal haline getiren özel yüksek okulların pençesine terk edilmiştir. Şu halde gençler üç ay önce ısgale son verirken gerçekten oyuna mı getirilmişlerdir? Hayır. Son aylardaki gençlik hareketlerini yakından izlemiş bir gazeteci olarak belirtmem gerekir ki, Türkiye'de bugünün üniversite gençliği, nice devlet adamlarında, nice politikacılarda, nice profesörlerde, nice tanınmış yazarlarda rastlanamayacak bir bilinç, sağduyuya ve ileri görüşlülüğe sahiptir. Bugünün üniversite gençliği, kendi meselelerini üniversitenin ve öğrenci yurdunun dört duvarı içinde mütalâa etmemekte, Türkiye'nin temel sorunlarıyla ve hattâ dünya sorunlarıyla bütünleyerek değerlendirmektedir. Gençlik örgütlerinin Devrimci Eğitim Sürası'na sundukları görüşler bu gerçeği ortaya koymaktadır.

GENÇLİĞİN sloganı «eğitimde devrim» değil, «devrim için eğitimsizdir. Bozuk düzen temelinden değiştirilip halktan yana bir düzen kurulmadıkça eğitimde köklü devrim yapmanın mümkün olmadığı» görüşüdür ki, önce sosyalist ve bağımsız bir Türkiye'nin kurulması için mücadele edilecektir. Bu mücadelede ise öncülüğün Türkiye emekçi sınıfına düştüğünü devrimci gençlik örgütleri kabul etmektedirler. Öğrenci örgütleri Dayanışma Kurulu'nun açıkladığı gibi gençlerin görevi devrimci eylemde öncülük etmek değil, öncü emekçi sınıfa yandaş olmaktır. Gençliğin bu çok sağlıklı durum tesbiti karşısında, emekçi sınıfının kendi öz partisine de düşen görevler vardır. TİP, büyük kitleler halinde kendisine yandaş olan gençliğe karşı bugüne kadar gereken ilgiyi gösterememiş, parti kademelerinde gençlik temsilcilerinin görev almaları pek mümkün olamamıştır. Bu organik bağın kurulamaması yüzünden ortaya bir takım anlaşmazlıklar çıkmış, bazı gençler partiden uzaklaşmış, bir kısım gençlik hareketleri partinin tesbit ettiği stratejinin dışında gelişmiştir. Halen içinde bulunduğumuz kongreler dönemi emekçi partisinin gençlikle daha sağlam bağlantılar kurabilmesi için büyük bir imkândır. Yapılmakta olan kongrelerde ve ekimdeki büyük kurultayda yetkili kurullara gençlik temsilcilerinin de seçilmesi, hem bu gençlik-emekçi dayanışmasını güçlendirecek, hem de TİP'e daha büyük bir dinamizmi kazandıracaktır.

DARBE İHTİMALİ VAR MI?

ANT'nin geçen sayısında İngiliz dergisi The Economist'in eki Foreign Report'tan özlü bir yazıda Türkiye'deki sağ-sol kavgası üzerinde durulduktan sonra şöyle denilmekte idi:

«Ordunun bu gelişmeler karşısında nasıl bir tutum takınacağı hususunda kesin bir şey söylenmesi imkânsız görünmekte ise de, askeri bir müdahale ihtimalinin kuvvetli olduğu gerçeği inkâr edilemez. Ordu şimdiye kadar - bir iki defa gösterilerin kontrol altına alınmasında polise yardımcı olmaktan başka - herhangi bir eylem yapmaksızın gelişmeleri izlemiştir. Buna mukabil, iyi haber alan gözlemcilerin iddiasınca, sağ ile sol cephe arasında çatışma daha da sertleştiği takdirde ordudaki aktivist genç subayların olaylara müdahale etmek istemeleri kuvvetle muhtemeldir, ki bunun doğrudan doğruya bir askeri darbe niteliği taşıyacağı açıktır.»

Türkiye'de gerçekten bir askeri darbe ihtimali var mıdır? Zihinleri zaman zaman meşgul eden bu soru, ciddiyetle tanınmış bir İngiliz dergisinin böylesine iddialı yayından sonra daha bir geçerlilik kazanmış, çeşitli yorumlara yol açmıştır. Türkiye'deki sosyal mücadelelere «sol-sağ» çekişmesi adı altında bir anarşi havası verilmiş istendiği ve bu havadan yararlanarak «aşırı uçları törpülen» operasyonuna girişmek üzere çeşitli teşebbüsler yapıldığı bilinmektedir.

Türkiye'de askeri darbe ortamını hazırlayan unsurlar nelerdir?

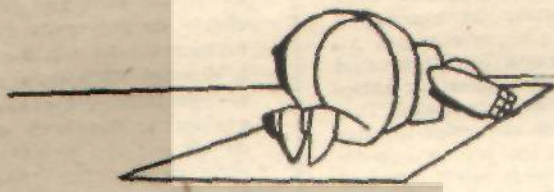
Böyle bir tahlille girişmeden önce şu gerçeği keskinleştirmek gerektir. Türkiye'de bugün bir sağ-sol çekişmesi varsa ve yurt düzeyinde bir anarşi havası kaplanmış gibi görünüyorsa, bunun başlıca sorumlusu Amerikan emperyalizmi ile onun emrindeki komprador kapitalizmi ve bu çevrelerin dümen suyundaki örgütlerdir.

27 Mayıs Anayasası Türkiye'nin emekçi halkına temel hak ve hürriyetleri tanıdığı, halk eylemlerine yana bir düzenin ve tam bağımsız bir ülkenin temellerini attığıdır. Bu anayasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte emekçiler de haklarını sa-

vunmak, Türkiye'nin tam bağımsızlığını sağlamak üzere örgütlenmişler, hatta kendi öz partilerini parlamentoya sokmuşlardır.

Bu olumlu gelişmeler, dünya-

Türkiye'de bugün sol-sağ kavgası halinde görünen mücadeleye, aslında anayasa savunucuları ile anayasa düşmanları arasındaki rejim mücadelesidir. Bu mücadele önümüzdeki dö-

da çeşitli örneklerde görüldüğü gibi, Türkiye'de de çıkarıcı çevreleri telaşa düşürmüş ve sol hareketi tasfiye etmek için çareler düşünülmeğe başlanmıştır. Ancak koalisyonlar döneminde devlet kuvvetlerini kullanarak solu sindirmek pek mümkün olmadığı için cahil kitleler tahrik edilerek sola karşı sokak terörü yaratılmak istenmiştir. Buna rağmen Türkiye İşçi Partisi'nin gelişmesi duraklamış, sol hareket her saldırdan daha güçlü olarak çıkmıştır.

TIP'in güçlenmesiyle beraber oy kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu görülen kırk yıllık Cumhuriyet Halk Partisi de sola açılmak zorunluluğunu duymuş ve genç unsurların da etkisiyle ortanın solunda bir çizgi izlenmeye başlamıştır.

Bu sol gelişme karşısında paniğe kapılan Amerikan emperyalizmi, herkesin bildiği gibi, alılcı Morrison firması müteahhidi Demirel'i AP'nin başına getirmiş, daha sonra da iktidara koltuğuna oturtmuştur. Demirel'in iktidara getirilmesi'nin başlıca nedeni, hem Türkiye'yi Amerikan emperyalizmine açık bir pazar halinde tutmak, hem de bağımsızlık ve emekçi halkın iktidarı için demokratik mücadele veren sosyalist muhalefeti sindirmekti.

Nitekim, AP iktidara geldikten sonra bir yandan solcuları susturmak için polis, savcılar hareketi getirirken bir yandan da sağcı kuruluşları güçlendirmiş ve kaba kuvvet Türkiye'nin her yanında kol gezmeğe başlamıştır. Parti merkezlerini basmalar, sokakta adam dövmele, üniversite yurtlarını basarak nüfuz yetki Türk gençlerini öldürmele, komandolar kurularında zorba girişimleri yetiştirmeler, AP'nin bu çabalarının ürünüdür.

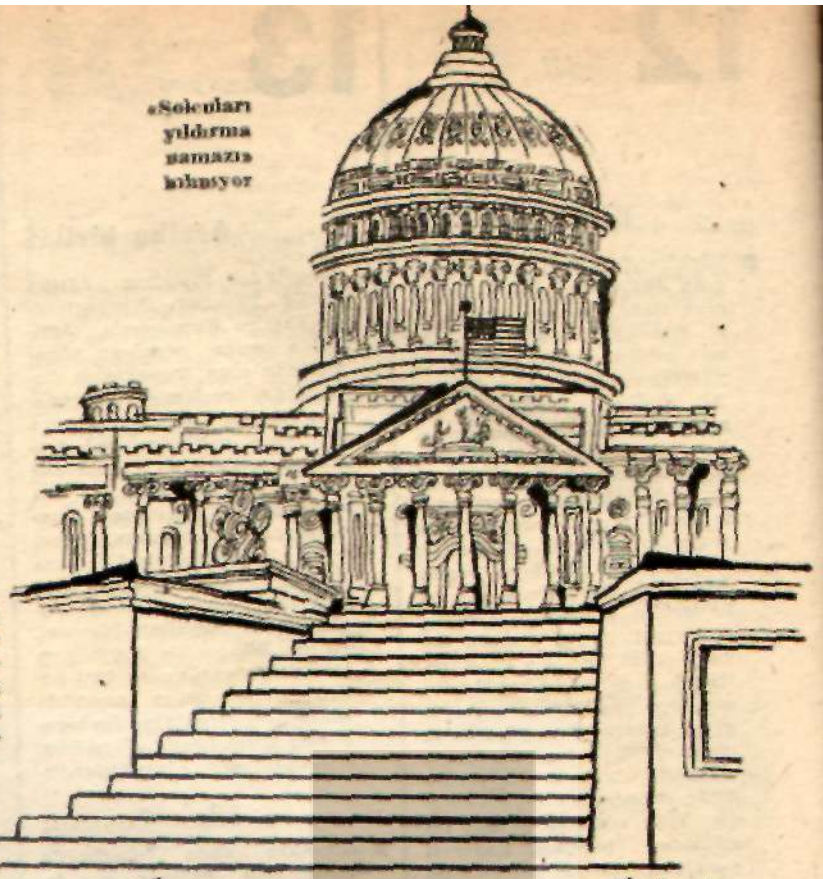
Ancak bu reasil ve gayriresmi baskılar da solu susturamamış, sosyalist hareketin güçlü baskılarıyla orantılı olarak artmıştır.

nemde muhakkak ki daha da şiddetlenmektedir. Çünkü, tutarsız bir ekonomik politikanın Türkiye'yi sürüklediği ekonomik çıkmaz, bir yıl sonra seçmen kitlelerinin kargısına çıkacak olan Adalet Partisi'nin seçim şansını hızla tüketmektedir. Son mahalli seçimlerdeki oy kayıpları ve son haftalarda yapılan ara seçimlerini arka arkaya muhalefetin kazanması da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Bu ihtimali AP (kü-

darı da gördüğü içindir ki, kendisini tam bir hırçınbağa kapırmıştır. ANT'nin önceki sayılarında da bildirildiği gibi, aşırı sağcı ve dümenetçi unsurlar, bu fırsattan yararlanarak AP yönetimine tamamen hakim olmuşlar ve Demirel'i de avuçlarının içine almışlardır. Böylece AP bütün «aşırı sağ uç» haline gelmiştir.

Bizzat kendisi anayasa dışı bir «aşırı sağ uç» haline gelmiş bulunan Adalet Partisi'nin bundan böyle aşırı sağ ucu tasfiye etmemek mümkün değildir. Olsa olsa, aşırı uçları tasfiye gerekçesi altında sadece anayasa sınırları içinde meşru mücadele veren sosyalist muhalefete karşı yeni terör tedbirlerine başvurulması söz konusu olacaktır. Bu konuda atılan her adım ise anayasanın açık hükümleriyle çelişeceği ve Anayasa Mahkemesi duvarına çarparak geri döneceği şüphesizdir. Her yenilgi aşırı sağ uçta ki AP'yi daha da sınırlandıra-

«Solcuları yıldırma namazı» kılışıyor

KIBLE!

cek, sokak hareketleri AP milletanlarının kaba kuvvet gösterileri ve bu gösterilerin davet edeceği tepkiler daha da şiddetlenmektedir.

Böyle bir durumun, tıpkı 27 Mayıs öncesinde olduğu gibi, «kardeş kavgasını önlemek ve yurttaki sükuneti sağlamak» gerekçesiyle bir askeri müdahaleye yol açması ihtimalini ileri süren The Economist'e hak vermemek mümkün değildir.

Ancak böyle bir askeri müdahale ihtimalinden çeşitli çevrelerin yararlanmak istediği ve muhtemel hareketleri kendi çıkarları yönünde sömürmek için ellerinden geleni yaptıkları şüphesizdir. Hatta bu çevrelerin, bu ortamı fırsat sayarak böyle bir askeri müdahalenin kadrolarını şimdiden hazırlamakta olmaları ihtimali de uzak sayılmamalıdır.

Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir: Türkiye Cumhuriyeti Ordusu, bir halk ordusudur. Halk çocuklarından kurulmuştur. Yakın tarihte bütün ileri hareketlerin yapıcısı, yürütücüsü ve koruyucusu Türk Silahlı Kuvvetleri olmuştur. Bu bakımdan, Türk Ordusu'nu birer mutlu azınlık durumunda bulunan bir Yunan Ordusu ile, bir İran Ordusu ile aynı potasya koymaya imkân yoktur. Üstelik bu ordu 27 Mayıs devrimini yapmış ve günün en ileri anayasalarından birini halkoyundan geçirerek halktan yana, sola açık bir rejimin temellerini atmıştır. Bu itibarla teorik olarak Türk Silahlı Kuvvetleri'nden bir gerici, faşist hareket beklemek mümkün değildir.

Bu gerçeği Amerikan emperyalizmi ile onun dümen suyundaki çevreler de gayet iyi bildikleri için bir süreden beri ordumuzu bu devrimci karakterini yozlaştırmak üzere çeşitli tertiplere başvurmışlardır. Bu tertiplerden en önemlisi, orduyu yardımlaşma kooperatifleri aracılığıyla silahlı kuvvetler mensuplarını ticaret hayatına sok-

mak, tatlı kârlardan nasiplen-dirmek ve reaksiyoner insanlar haline getirmek teşebbüsüdür. Gerçekten de Ordu Yardımlaşma Kooperatifi kısa zamanda Türkiye'nin en büyük holdinglerinden biri haline gelmiş, yabancı sermaye ile işbirliği yap-mağa başlamış, generaller milyonluk kâr pazarlıklarının yapıldığı masalara oturtulmuştur.

Öte yandan Türk Silahlı Kuvvetleri'nde 27 Mayıs Devrimi'nden sonra ilk teşebbüsleri yapılan reformlar bir türlü gerçekleştirilememiş, askeri hiyerarşide aksamlar, kadrolarda şikâyetler sürüp gitmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tamamen NATO emrinde ve komutasında olması, en hayati meselelerimizde dahi ordumuzun, Kıbrıs örneğinde olduğu gibi, ulusal çıkarımıza uygun olarak hareket etmek serbestliğinden yoksun bırakılması da silahlı kuvvetler mensuplarının moral-leri üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Yapılan hesaplara göre kara kuvvetlerinde 360 general mevcut olup hemen her tabura bir general düşmektedir. Hatta bazı iddialara göre, Türk Ordusu'ndaki general sayısı, Amerikan ve Sovyet ordularındaki general sayısına yaklaşmaktadır.

NATO emrinde çalışmak istemeyen pilotlar istifa ediyor

Deniz Kuvvetlerimiz ise, tamamen Amerikan yardımına bağılı durumda olup ulusal savunmamız için gerekli gemilerle donatılmamıştır. Amerika deniz kuvvetlerimize bol bol mayın tarama gemileri vermektedir. Bu gemilerin NATO stratejisi içindeki görevi ise, Amerikan Donanması'nın gerektiğinde Karadeniz'e rahatça geçişini sağlamaktan ibarettir.

Donanmamızın ulusal çıkarlarımızı korumaktan ne kadar yoksun bırakıldığı da, son Kıbrıs bunaklımlarında kendisini göstermiştir. Yine hesaplara göre, donanmamızda her savaş gemisine 1,5 amiral düşmektedir. Deniz Kuvvetleri'ndeki 40 amiralden sadece 4'üne denizde görev düşmekte, kalan 36 amiral karada bulunmaktadır. Hattâ deniz kuvvetlerinde, aslı görevlerinden uzak kalan bu amiraller için 23 Nisan Paşası denilmektedir.

Hava Kuvvetleri'nin alt kademelerinde ise büyük bir memnuniyetsizlik vardır. Bu yıl 4-çerisinde, özellikle son yedi ayda Türk Hava Kuvvetleri'nden 60 subay istifa etmek suretiyle ayrılmış ve Türk Hava Yolları'na geçmiştir. Bu subaylar, THY'nın F-27 ve yeni aldığı DC-9 tipi jet uçaklarında görev almışlardır. İstifa eden pilotlardan 16'sı Eskişehir'deki F-104 Üssü'ne mensuptur, diğerleri ise F-86'larda ve nakliye uçaklarında görevli yüzbaşı ve binbaşılarıdır. Bu pilotların Türk Hava Kuvvetleri'nden ayrılmış olmaları büyük kayıptır. Zira, bir pilotun yetiştirilmesi devlete milyonlarca liraya mal olmaktadır. Bir pilotun sadece temel uçuş dönemindeki gideri 150 bin doların üzerindedir. İstifa eden pilotların çoğunun, NATO emrinde çalışmayı ulusal çıkarlarla bağdaştırmadıkları için sivil hizmete geçmeyi tercih ettikleri söylenmektedir. Hava kuvvetlerinde de bir general enflasyonu bulunmaktadır. Hava generallerinin sayısı 70 olup her 2,5 savaş uçağına bir general düşmektedir.

Silahlı kuvvetlerin alt kademelerini yozlaştırma çabaları

Silahlı kuvvetlerin alt kademelerindeki bu huzursuzluk sürüp giderken AP iktidarı, fakir halk çocuklarına meslek sahibi olma imkânını veren askeri ortaokulları kapatmış, buna karşılık birer devrim düşmanı olarak yetiştirilen imam hatip okulları mezunlarının harp okullarına akumalarına ve subay olmalarına imkân tanımıştır.

Bütün bunların, savaş ve barış halinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin kontrolünü elinde bulunduran Pentagon'un bilgisi dışında yapılmış olmasına imkân yoktur. Amaç apaçık ortadadır: Türk Silahlı Kuvvetleri'nin alt kademelerini de yozlaştırmak ve bozuk düzenin savunucuları haline getirmek...

Ordu üst kademelerinde ise daha büyük oyunlar oynanmaktadır. Bir yandan küçük rütbeli subaylar Amerikan emperyalizminin ve onun Türkiye'deki işbirlikçilerinin sömürsüne karşı çıkmayacak kişiler haline getirilmek istenirken, diğer yandan da bu isteğin gerçekleştirilmesinin güçlüğü dikkate alınarak yüksek komuta heyetine emutemede, adamların yerleştirilmesi için büyük gayretler sarfedilmektedir.

Gerek Amerika, gerekse onun dümen suyundaki AP iktidarı, Genelkurmay Başkanı Orgene-

ral Cemal Tural'ın şahsında aradıkları komutanı buldukları kanısındadırlar. Tural'ın zaman zaman bağımsız davranışları olmuşsa da, kronik asos düğmanlığı genelkurmay başkanını reaksiyoner çevrelerin safında göstermektedir. Son Amerika seyahatinde Amerikalılar Orgeneral Tural'a NATO'yu hararetle savunan sözler söyletmeye muvaffak olmuşlardır. Amerikalılar tarafından desteklendiği belgelerle açığa çıkan ömretçi çevreler de Tural'ı devamı şeklinde bir *emilî kahraman* olarak tanıtır, özellikle Bugün, Bâbü'de Sabah ve İttihad gazetelerinin yayınlarıyla genelkurmay başkanını kendi safalarında göstermektedirler.

CIA Türkiye'de nasıl bir askeri yönetim tasarlıyor?

Orgeneral Tural'ın kendisine körü körüne tâbi bir ordu istediği, kendisinden önce kuvvet komutanı olmuş bulunan bir İrfan Tansel'e ve bir Necdet Uran'a tahammül edemeyerek emekliye sevkedilmelerini sağladığı, bundan sonra da karşısına yeni bir problem çıkarması için kuvvet komutanlığına rını lağvederek doğrudan doğruya Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı kuvvet kurmay başkanlıklarını ihdas etmeyi düşündüğü bilinmektedir.

Son 30 Ağustos'ta Tural'ın 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarına isimleri karışmış yüksek rütbeli subayların ve generallerin tasfiyesi için büyük gayret sarfettiği de gözden kaçmamıştır.

Tural bugün silahlı kuvvetlerde sert disiplinle duruma hakim görünmektedir. Gerek Amerika'nın, gerekse AP iktidarının nezdinde muteber komutandır. Hattâ ve hattâ CIA yetkililerinin Tural'a Demirel'den daha fazla güvendiği söylenmektedir. İktidarı tam bir ordu müdahalesinin kaçınılmaz hale gelmesinden sonra Amerika'nın isteğine uygun politikayı sürdürecektir. Kuvvetli adama olarak Tural'ın üzerinde durulduğu ileri sürülmektedir. Demirel iktidarı da bunun farkındadır ve bundan endişe duyduğu için, bütün güvenine rağmen, önümüzdeki mart ayında yaş süresi dolacak olan Tural'ı emekliye sevketmesi ihtimali kuvvetlidir.

Öte yandan, Çankaya'da Amerika'ya karşı sempatinin artmakta olduğu, Sunay'ın son 30 Ağustos mesajı ile adamlarını anladığıdır. Tural'dan önce genelkurmay başkanı olan Cevdet Sunay, Çankaya Köşkü'ne yerleştikten sonra cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğine getirdiği Cihat Altan aracılığıyla orduya, güçlü bir grup teşkil etmiştir. Kuvvet komutanlıklarına yapılan son tayinlerde Cihat Altan'ın büyük rolü olduğu ANT'nin geçen sayılarında açıklanmış bulunuyordu. Kara Kuvvetleri Komutanlığına, Cevdet Sunay'ın sadık astı olan Orgeneral Memduh Tağmaç, Deniz Kuvvetleri Komutanlığına Ameri-

Demokrasi-i Ali Cengiz

Yaşar Kemal

Bu Süleyman Bey epeyce kurnaz, akıllı, hünerli bir kişi.. O, bu kadar kurnaz, akıllı, hünerli bir kişi olmasa Amerikan firması Morrissonun Türkiye mümessilliğine kadar yükseltilir miydi? Birkaç yılda böylesine zengin bir kişi olabilir miydi? Yükseldi de vatandaşı bulunduğu Türkiye'ye 69 milyonluk bir kazığı Morrisson firması adına atmak için fatura tanzim edebilir miydi? Koskoca Amerikanın gözüne girip de iki gün içinde Adalet Partisi'nin, iktidar partisinin başına gelebilir miydi? Üssü tesis yapıp, işgalci Amerikan askerlerini Türk milletinin misafiri gösterebilir miydi? Yirminci yüzyılda Ali Cengiz Oyununun en büyük şampiyonu ünvanını alıp, altına kemerini kuşanabilir miydi? Başımızda böylesi bir adam olmasa kinabilir halimiz neye varırdı. Bizim durumumuz da Çeklerden belki bir beter olurdu. Şu ahmak Çek idarecilerine bakın, Ali Cengiz oyunlarından haberleri yok ki.. Ne üssü tesis, ne de işgalci Rus tanklarını misafiri yapıyorlar. Böyle bir hünerleri olsa, başlarına bu işler gelir miydi hiç? Rus tanklarının gölgesinde onlar kendilerini, bağımsız sanırlardı. Eger bizim gibi onların da bir zafer bayramları varsa, onlar da *sömürgeçliği bizim gibi kula atesle* yurtlarından kovmuşlarsa, bayramlarını Rus tanklarının gölgesinde kutlardı. Hem de öğünerek. Ve işgalci orduyu bütün millete koruyucu ordu diye yuttururlardı. Yirminci yüzyılda Ali Cengiz Oyununu bilmek küçük milletler için çok gereklidir.

Bu Süleyman Bey epeyce kurnaz, akıllı, hünerli bir kişi. Onunla ne kadar öğünsek azdır. Bazı milletler talihli doğarlar. Türk milleti de çok talihli bir millettir. Türkiye'de kitaplar toplatılıyor, Türkiye'de iktidarın muhalifleri amansız bir baskı altında iniletiliyor, bir zulüm rüzgârı ki Türkiye'de, iktidarın muhaliflerinin üstünden estiriliyor, taşlı sopalı saldırılar, iftiralar, yalanlar muhaliflerin üstünden fırtına gibi geçiyor. İktidar tutan dinci gazeteler her Allahın günü halkı kıyama, kıtala, kan dökmeye çağırıyor, binlerce camide bu kan dökme, bu kıtal ve kıyam her gün tekrar ediliyor. telefon dinlemeler, mektup açmalar, polis takibleri, muhalifleri işsiz bırakmalar.. Amansız, ısafsız bir baskı.. Hiç bir demokraside böyle bir baskı olmamıştır. Afrikadaki demokrasi dedikleri uydurmalarda bile olmamıştır.. Sonra, sonra en utanç vericisi.. Bir milletin bütün düşüncelerinin yüzünü kızartacak bir olay : Teknik Üniversite başkanı, Teknik Üniversitede Vedat Demirelioğlu'nun katli. Vedat Demirelioğlu'nun katleden polislerin sorguya bile çekilmemeleri. Bir milletin adalet duygusunun, vicdanının böylesine hançerlenmesi.. Adalet yurdum temeldir sözünün bir milletin gözü önünde

böylesine paçavraya çevrilmesi.. Üniversiteli öldüren, gece yarısı, en azından mesken masuniyetini ihlal edip Üniversite basan polisler dışarda elini kolunu sallayarak gezerlerken tevkif edilen, gadre uğramışken bir de hapisanelere sokulan öğrenciler.. Her hangi bir memlekette, her hangi bir aydın kahredecek, ufandırıp yerin dibine geçirecek bir olay.. Her hangi bir düşünebilen, her hangi bir yüreğinde adalet duygusu taşıyan insan kahredecek bir olay.. Tısssss! Hiç kimsede ses yok.. Bu yaradan sonra, bu millet iflah olacak değil mi?

Ben de bir sıralar, Süleyman Beyin Ali Cengiz oyununa kapıldım. Bir yerde konuşuyordum. Öğünüyordum : «Biz» diyordum, «Millet Şef diktatoryasından, kazasız belâsız, kansız demokrasiye geçmiş bir millettir».

Toplantıda bulunan Türkiye uzmanı bir yabancı kişi, alaylı:

«Öyle mi sanıyorsunuz, şu kazasız belâsız elde ettiğiniz yeni demokrasi mi sanıyorsunuz?» diye sormuştu. Ali Cengiz Oyunuyla ancak bizim gözlerimize boyanıyor.

Demokrasi sanıyorum. İsmet Paşanın, Paşa gönlü kalmassa, Vedat Demirelioğlu kendi kendini öldürdü, Üniversiteyi de kimse basmadı, Üniversiteler kendi kendilerini bastılar. Demokrasimizde amanın hâlel gelmesin. Şerefli demokrasimiz, bir eli kanda bir eli kıldada, Demokrasimiz.

Evet, Süleyman Bey yahşi adamdır, iyi münasip adamdır. Ali Cengiz iktidarının mübarek başıdır. Ali Cengiz demokrasisinin yaratıcısıdır, kurucusudur. Diyorlar ki, bu çağda Türk milleti bütün yaratıcı özelliklerini yitirdi. Yalan, bin kere yalan. İftira, alçaklık.. Nasıl olur, nasıl yitiririz yaratıcı özellikimizi, işte Ali Cengiz Demokrasisi! İşte onun büyük, azma yaratıcısı Süleyman Bey.. Bir millet hiç bir zaman yaratıcısını yitirmez. Yitirdiği sandan bir çağda ise Süleyman Bey gibi bir yaratıcı ekriverir. Hiç bir millettin umudu kesemeli. Düşmez kalkmaz bir Allah.. En kötü çağımızda işte Süleyman Bey yetiştirdi imdadımıza.. Üssü tesis, tesisi üs, kurdu kuzu, kuzu kurt yapıyordu, az marifet mi? Mazlum zalim, zalim mazlum.. İte ot, ata ek, ata it, ite at veriverdi..

Süleyman Bey kurnaz, hünerli, yigit, hünerli, cesur, aslan, demokrasiden anlar, hem de demokrasi sever, Ali Cengiz demokrasinin kurucusu mübarek bir zatır. O Kanunî Süleymansa, bu da Demokrasi Süleymandır. O, kanunlar koymuşsa bu da kendince bir demokrasi kurmuştur. Göz yerinden su eksik olmaz. Bir de şu TIP olmasa, Süleyman Bey şu Demokrasi-i Ali Cengiz'i bir uygulayacak, bir uygulayacak, bir uygulayacak, bir uygulayacak!

miş bulunan Oramiral Celal E-yiceoğlu getirilmiştir. Hava Kuvvetleri Komutanlığına da, mutemed adam olarak Süleyman Tuncel'in getirilmesi düşünülmüşse de, şimdilik kıdem durumu dolayısıyla bu mümkün olamamıştır. Bütün hava kuvvetlerinin sevgi ve saygısını kazanmış mert ve devrimci bir general olan Muhafız Batur askeri gürada kızağa çekilerek kuvvet komutanlığına fazla aktif bir insan olmayan Reşat Mater getirilmiştir. Ancak Mater'in de kısa zamanda emekliye sevk edilerek yerine Süleyman Tuncel'in getirileceğine

muhtakkak nazariyla bakılmaktadır.

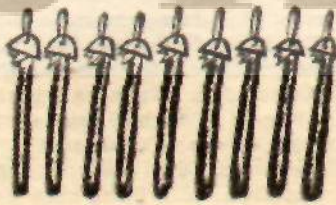
Tural'ın emekliye sevk edilmesi halinde de genelkurmay başkanlığına Orgeneral Memduh Tağmaç'ın getirileceğinden şüphelenilmemektedir.

Yüksek komutanlıklara Sunay'ın güvendiği adamlar getirildikten sonra Amerika için Demirel ve Tural'ın dışında üçüncü bir alternatif daha yaratılmış olmaktadır. Yaa, Demirel kalıbsıdır kadar başta kalacak, 1969 seçimlerinde AP'nin seçimleri kaybetmesi ihtimali belirir yada daha önce bir askeri müdahalenin zorunlu olduğu kanaati kamuoyuna hakim kılınrsa, hiyerarşik bir operasyon ile Amerika için güvenilir bir askeri kadronun iş başına gelmesi sağlanmış olacaktır. Amerikan Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, böyle bir durumda Türkiye için, tıpkı Pakistan'da olduğu gibi, bütün

yetkileri cumhurbaşkanında toplayan bir başkanlık sistemi düşünülmektedir.

Tabii, bütün bunlar Amerika'nın ve Amerikançı çevrelerin tasarılarıdır. Ama unutulmamalıdır ki, bütün yozlaştırma gayretlerine rağmen Türk Silahlı Kuvvetleri «Halk ve Devrim Ordusu» niteliğini yitirmemiştir; ne tertip hazırlanmış hazırlanmış ordunun büyük gövdesi, 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği sosyal ve demokratik düzeni korumak ve Türkiye'nin bağımsızlığını sonuna kadar savunmak sorumluluğunu müddir. Orduyu belli çıkar gruplarının oyunlarına âlet etme hesapları, bir süre tutar gibi görüne de, ergeç geri tepecek bu tehlikeli oyunlar o oyunları tertipleyenlerin felâketi olacaktır.

Devrimci halk ordusunu uzun süre emekli Türk halkının ve bağımsızlık savaşçıların karşısına çıkartmaya kimsenin göcü yetmeyecektir...

Sosyalist ve bağımsız Türkiye için eğitim

4-8 Eylül 1968 günleri arasında devrimci işçi, öğretmen ve öğrenci örgütlerinden gelen delegelerin katılmasıyla toplanan Devrimci Eğitim Şûrası sonunda, çalışmalara katılan Çetin Özek ve Osman S. Arolat arasında yapılan değerlendirme konuşması sonuçlarını aşağıda sunuyoruz:

Şûra, genel olarak olumlu kararların ve düzenli tebliğlerin okunduğu ve tartışıldığı bir bütün meydana getirdi. Bununla beraber, çalışmaların, eğitim ve onu da kapsayan yurt sorunları ile ilgili çok geniş ve yoğun konuların derinine incelenmesine yeterli olmayacak bir süre içine sıkıştırılması, doğal olarak bir takım aksaklıklara yol açtı.

Bütün aksaklık, eksiklik ve çelişkiler karşın, sonuçta alınan ana kararlar ve yayınlanan bildiri, Şûra'ya tutarlı görünümünü belgeledi.

Gerek Şûra öncesi hazırlık çalışmalarında, gerek Şûra'ya sunulan tebliğler, yapılan tartışmalar ve varılan sonuçlarda, sorunu değişik açılardan ele alan iki ana görüşün varlığı hemen göze çarpıyordu. Bunlardan birincisi eğitimde devrimin gerekliliği ve bunun mümkün olabileceği görüşüydü. Bu görüşün, hazırlık çalışmalarına da temel teşkil ettiği, Şûra programının hazırlanmasından ve bazı tebliğlerin adlarından açıkça anlaşılmakta idi. Bu görüş, öğretmenin öteden beri süregelen ve yeni giderilmesine çalışılan kendini aynı bir sosyal sınıf sanma saplantısını yansıtıyordu.

İkinci görüş ise, ayrı bir eğitim sorununun olamayacağı, bunun tüm düzen sorununun bir parçası olabileceği görüşünden hareket ediyordu. Bu görüş eğitimin sistemleştirilmesinin siyasi iktidara ait bir mesele olduğunu ve siyasi iktidarın da toplumda mevcut sınıf ilişkilerine göre biçimlendiğini kabul ederek siyasi iktidar düzenindeki değişiklikler gerçekleştirilmedikçe, eğitim düzeninde de temelden bir değişiklik yapılamayacağını savunuyordu. Eğitim sistemi düzenin belirli bir parçası olunca, sınıf eğitiminde bir değişiklik ve devrim beklemenin hayalden öteye gidemeyeceğini, eğitim sistemi ile düzen arasında zorunlu bir bağı-

lık bulunduğunu belirtiyordu. Emperyalizmin ve onun yarıdağı ve ortaklığı aracı burjuva sınıfların egemen olduğu az gelişmiş ülkelerde, bu sınıfların sağladığı zenginlik ve mutluluğu sürdürmek için, düzeni sürdürmek zorunda oldukları ve düzeni sürdürmek için de eğitimi araç olarak kullandıkları ileri sürülmekteydi. Bunun sonucu olarak da birinci görüşte slogan haline gelen «eğitimde devrim gereklidir» savına karşı «devrim için eğitim gereklidir» savı slogan olarak öne sürülüyordu.

Nitekim eğitimimizde emperyalist etkiler konusunu inceleyen komisyon raporunda, aynı görüş yer almaktaydı: «Halkçı bir eğitim ancak halkçı bir düzende söz konusu olduğuna göre en önemli sorun halkçı bir düzenin ve iktidarın kurulması sorunudur. Öğretmenler eğitim sistemine karşı çıktıkları zaman, istesinler veya istemesinler, zorunlu olarak düzene de karşı çıkmış olacaklardır. Düzene karşı çıkış ise, emperyalizme karşı çıkmak, anti-emperyalist savaş içinde yer alarak, demokratik yollarla sosyalist Türkiye'nin kurulması kavgasını vermektir. Düzeni sürdürerek eğitimde devrim yapmak çabaları da, hergeç ayn sonuca varacaktır.»

Komisyonun bu görüşü, Şûra Genel Kurulunca benimsenmekle, «Devrim için eğitim» sloganı, Şûra'nın kabul ettiği temel kural oldu.

Devrim için eğitim sloganının bazı tebliğlerde ve özellikle «Öğrenci Örgütleri Dayanışma Kurulu»nun Şûradaki temsilcilerinin yaptıkları çalışmalarda güçlü ve etkileyici olarak savunulması, karşı görüşteki Şûra üyelerinden önemli bir kısmının da yandaş alınmasına yol açtı. Bunun sonucunda kararların tüme yakınında ve Şûra bildirisinde iki görüşün temsilcilerinin karar birliğine vardıkları görüldü.

Bütün bunlara karşın yukarıdan beri sözünü ettiğimiz gibi çelişik tebliğler ve kararlar giderilemedi. Bunun açık olarak ortaya konulmasında yarar vardır. Yalnız bu arada çelişkilerin, meselenin teorik yanının ortaya konulmasından çok,

teknik ve biçimsel yanı ile ilgili konularda olduğunu belirtmek gerekir. Çelişkiler örnek vermek gerekirse; hukukun da bir üst yapı kuruluşu olduğunun ve toplumdaki egemen sınıfların eğitim ve çıkarları yönünden biçimleneceğinin unutulmaması, yürütmenin hukuka uygun davranmasını sağlamak için cumhurbaşkanına başvurmak kararını gösterebiliriz. Ayrıca, özellikle resim, heykel ve

müzik konularında sunulan tebliğde ve alınan kararda, toplumsal koşullar düşünülmeden estetik kaygılara önem verildi. Bu sonuç zaten eksik olarak ele alınan sanat konularının ana sonuçlara aykırı düşmesine sebep oldu.

«Devrim için eğitim» sloganının işlerliğinin geniş ölçüde öğretmen ve öğrenci kuruluşlarıyla köylü ve işçiler arasında bir ortak eyleme bağlı olduğu, Şûranın kabul ettiği kararlardan anlaşılmaktadır. Buna karşın din konusundaki tebliğ ve sü - yetersizliğinden geniş ölçüde tartışılmaksızın varılan sonuçlar, klâsik bir lâfîlik anlayışından öte gidememiştir.

Şûra çalışmalarının başında, yukarıda belirtilen iki ana düşünce etrafında kümelenen gruplar, sona doğru politik etkileme çabalarına konu oldular. Bu etkilemelerin özellikle az gelişmiş ülkelerdeki çelişkiyi sınıf çelişkileri dışında bir çelişkiye oturtmak ve eğitimde devrim sloganını benimsetmek amacı güttüğü görülmüyordu. Bu etkileme bazı teknik ve biçimsel konularda başarıya ulaşabildi. Örneğin, Cumhurbaşkanına başvurma kararında kendini gösterdi. Ancak, bu etkileme gayretinin temelde başarıya ulaşamadığı, alınan ana kararlarda ve Şûra bildirisinde açık seçik ortaya çıkmaktadır.

«Devrim için eğitim» sloganını kabul eden Şûra, bunu ger-

Önemli kararlar alan Devrimci Eğitim Şûrası'nın başkanlık divanı ve delegelerden bir grup

Pişmanlık!

Devrimci Eğitim Şûra'sında «devrim için eğitim» sloganı yerine «eğitimde devrim» sloganını savunanlar, Cumhurbaşkanına gidilmesi önerisinde bulunmuşlardı. Oturaklı senatör adayları arayan ve öğretmenleri senatörlüğe layık görmeyen cumhurbaşkanına gidilmesi önerisi geniş tartışmalara yol açtı. Cumhurbaşkanı'na kimin gönderileceği üzerinde tartışmalar bir türlü bitip tükenmiyordu. O sırada Can Yücel'in sesi yükseldi:

«Sayın başkan, Cumhurbaşkanı'na buraya çağır-sak...»

Neticede Fakir Baykurt, Muammer Aksoy ve Osman Nuri Koçtürk'ün de dahil bulunduğu bir heyet Çankaya'ya gönderildi. Ama Çankaya'da Sunay ile aralarında öyle konuşmalar geçti ki, Çankaya'ya gidener de herhalde bu gör-reve seçildiklerine bin piş-man oldular...

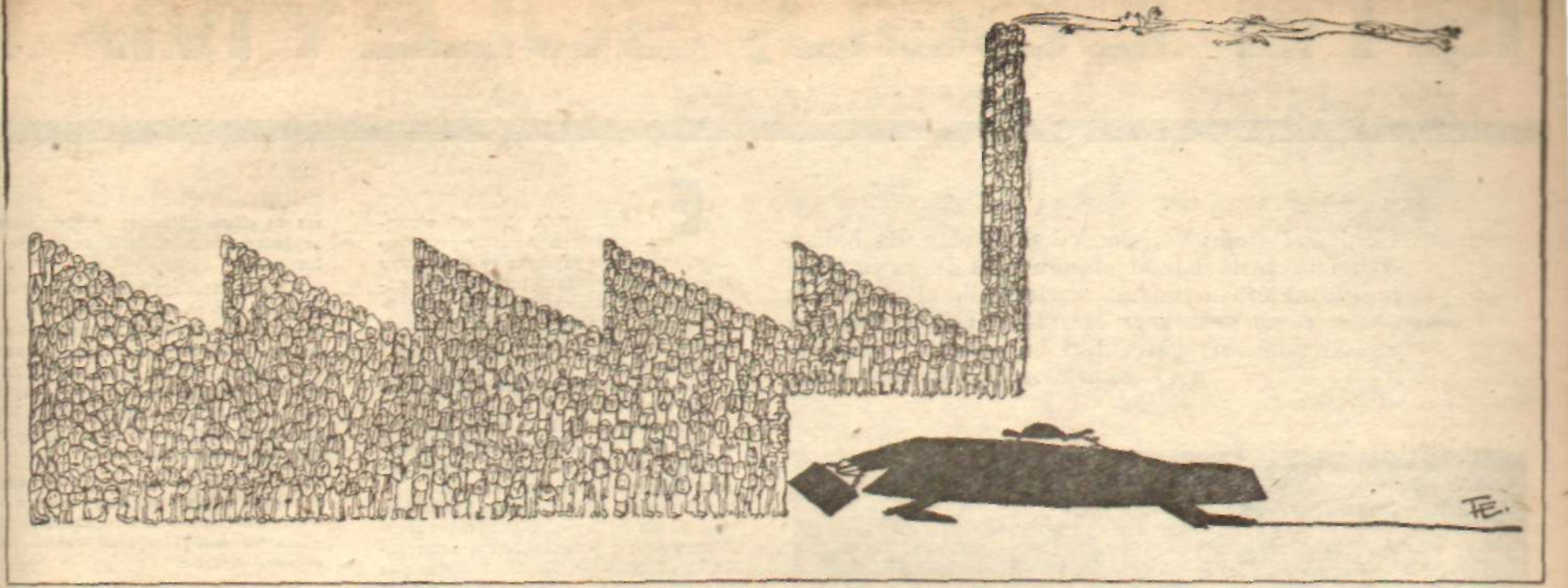
Gazetelerde ziyaretin ayrıntılarını okuyan delegeler de «Keşke, Can'ın önerisine uysaydık» diye piş-manlıklarını gösteriyorlar-dı...

me başlama olanaklarını sağlayan TÖS, bundan sonra Şûra kararlarının uygulanmasında da en büyük görevle yükümlendi. Bu yükümlülük bir anlamda Şûra ön hazırlıklarının ötesine geçen bir gelişme varan ortak eylemler açısından yöneticileri zorlayıcı nitelikteydi. Eğitim sorunlarının çözülmesini sınıf sorunlarının çözümüne bağlı gören ve bunun için de «Sosyalist Türkiye»nin kurulmasını zorunlu bulan Şûra, kabul ettiği kararlara devrimci kuruluşları bu yolda yasal kavgaya çağırılmaktadır. U-mudumuz, alınan kararların uygulama planında güçlü çalışmalar ve eylemler getirmesidir.

ANT

Türküm, doğruyum, devrimciyim...
Yasam, iç ve dış güvuru dışarı atmak,
Yurdumu tez-elden kalkındırmaktır.
Üküm,
İşçiye iş,
Köylüye toprak,
Bebeye süt,
Yavruya ekmek ve kitap,
Gençe gelecek sağlamaktır...
Varlığın,
Ulusal kurtuluşumuza,
Ve bağımsızlığımıza
ARMAGAN OLSUN.

Can YÜCEL

Devrimci Eğitim Şûrası Bildirisi

1 1968 Yılı Eylül ayının 4-8 günlerinde Ankara'da toplanan DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI'nın, 5 günlük yoğun bir çalışma sonunda vardığı sonuçlar aşağıdaki bildiride açıklanmıştır :

Türkiye halkı, bugün emperyalist güçlerle birlikte bu ülkeyi sömüren işbirlikçi kapitalistlerin ve toprak ağalarının ekonomik ve siyasal alanda egemen olduğu geri bırakılmış bir toplumsal düzen içinde yaşamaktadır. Bu düzende, egemen olan sınıfların dış ve iç sömürüyü sürdürmekten başka bir çıkarları yoktur. Bu nedenle ülkeyi yönetenlerin çıkarları halk kitlelerinin çıkarları ile çelişmektedir.

Türkiye'deki bu temel üzerine yerleşmiş olan siyasal ve yöresel düzen ve çeşitli kurumlar bu çelişik düzenin niteliklerini yansıtmaktadırlar. Bu kurumlardan biri olan eğitim de düzenin bir parçasıdır ve hakim güçlerin çıkarlarına uygun bir amaca yöneltilmiştir. Bu koşullarda eğitimde devrim yapılması, toplumun ekonomik yapısının değişmesine ve siyasal yönetimin halktan yana olan güçler eline geçmesine bağlıdır. Ekonomik ve siyasal bir devrim olmadan eğitimde devrim olamaz.

Bu günkü eğitim düzeni ulusal istekleri karşılamayan ve Türkiye'nin ekonomik ve teknolojik ihtiyaçlarına yönelmeyen gerici bir düzendir. Çünkü Türkiye'deki egemen sınıflar eğitimi dışa bağlı sömürü düzenini sürdürmek için bir araç olarak kullanmaktadırlar.

EMPERYALİST güçler ve egemen sınıflar Türkiye eğitim sistemini kendi amaçlarına uygun bir şekilde şartlandırma yönündeki etkilerini gittikçe artırmaktadırlar. Bunun örneklerini ülkemizin değerli insan kaynaklarını dışarıya yöneltecek şekilde çalışan ve beyin ihracında aracılık eden dışa bağlı ve halka karşı kurumlarda görmekteyiz. Bu kurumlara eğitimimiz, gelişmiş kapitalist ülkelerin ihtiyaçlarını karşılayacak tipte insan yetiştirmek ve araştırma yapmak için alet edilmektedir. İçerde de ülke üretimini artırma ve Türkiye halkını bilinçlendirmeye yerine, zenginler için tüketici ve kitleler için uyutucu bir yapıya oturtulmaktadır.

Bu nitelikte bir eğitimin Türkiye'de fırsat eşitliğini sağlaması olanaksızdır. Bugünkü düzende işçiler ve yoksul köylüler eğitime ve böylece toplumda yeteneklerine uygun işler bagarma olanaklarında yoksun bırakılmaktadırlar. Eğitim düzeni aynı zamanda ırk, din, dil ve bölgeler arasındaki eşitsizlik ile kadın-erkek ayrımının haksız sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte değildir.

Ülke çıkarlarına yönelmeyen bu düzen, eğitimin temeli olan öğretmene ve öğrenciye ulusumuza yararlı olacak yaratıcı ve geliştirici ortamı sağlamaz. Bunu sağlamak için çaba gösteren öğretmen ve öğrencilere yapılan ağır baskılar bunun en belirgin örneğidir. Bu düzen Anayasa'da öngörülen araştırma, öğretim ve öğrenme özgürlüğünü önleyen, bilgiyi sınırlandıran ve öğretmeni, öğrenciyi, aydınları ülke sorunlarına yönelmekten uzaklaştıran ters bir düzendir. Bu düzen aydınların sömürücülere ulaş-

haline gelmesi ve halka karşı dönmesi için her türlü olanakları kullanan bir düzendir. Bu düzen yararlı bilgi sahibi olanlara ve bu bilgileri değerlendirmek isteyenlere karşıdır. Öğretmeni ve eğitmeni her türlü güvenlikten ve olanaktan yoksun bırakır. Öğrencisini de barınma, beslenme ve çalışma bakımından dayanılması güç bir durumda yaşatır. Bugün insan kaynaklarının üretken bir şekilde kullanılması için gerekeni yapmak olanğından yoksun olan bu düzen; ekonomik gerçeklerle gelecek kışakları da Türkiye'nin üretim ve savunma gücünü sınırlayacak bir şekilde dışardan yönetilen doğum kontrolü ile planlama yoluna gitmektedir.

ÜLKEMİZİN bugün içinde bulunduğu koşullarla eğitim devrimini yapmanın olanaksızlığı açıktır. Ancak Türkiye'nin geleceğinden sorumlu olan devrimci güçlerin eğitim alanında bugün yapacakları çeşitli eylemler vardır. Devrimci Eğitim Şûrası bu eylemlerin «Devrim için eğitim» görevi olarak saptamıştır.

Devrimci eğitimin ilk amacı halkın siyasal bilinçlenmesine yardımcı olmaktır. Çünkü devrimci bir yönetimin iktidara gelmesi, ancak kitlelerin devrim için eğitilmesi ve bilinçlenmesi ile mümkün olmaktadır. İşçi ve köylülerin siyasal hayata ve yönetime bilinçli bir şekilde aktifliklerini koymalarını ve kendi çıkarlarına yönelen bir düzen kurmalarını sağlamak, eğitimin yerine getirmek zorunda olduğu bir görevdir. Bu bakımdan işçi, öğretmen ve öğrenci örgütlerinin bu yöndeki çabalarını dar anlamda, politik bir eylem değil; öncelikle olan kamu görevi saymak gerekir. Bunu yapmayan kuruluşlar ve kişiler görevlerini yerine getirmeyenlerin sorumluluğunu taşırlar. Devrimci Eğitim Şûrasına katılmış olan işçi, öğretmen ve öğrenci kuruluşları ve aydınlar bu yöndeki eylemlerini işbirliği içinde düzenlemek yönünde olumlu adımlar atmışlardır.

Halkın siyasal bilinçlenmesi için gösterilecek çalışmalarda, üzerinde durulan önemli bir sorun da «Din» sorunudur. Bu konudaki uzun tartışmalar dinle ilgili bilimsel davranışın saptanmasına katkı yapmıştır.

DEVİRİMCİ güçler kışilerin dinsel ihtiyaçlarına ve kutsal yerlere saygılıdır. Bunun sonucu olarak, Türk halkının dinsel inançlarının bu sömürü düzenini sürdürmek için alet edilmesine de karşı çıkmaktadırlar. Devrimci güçler, Türkiye'deki ekonomik ve siyasal çelişkinin niteliğini anlamak üzere ilericî güçleri, halkın dinsel inançlarına karşı göstermek ve dinsel inancı saçıklıkla özdeştirmek çabalarındaki aldatmayı ortaya çıkarmışlardır. Devrimcilerin karşısında olan «sağ» bugünkü sömürü düzeninin egemen sınıfları, dışa bağlı işbirlikçi kapitalist sınıfları, toprak ağaları ve bunları yöneten emperyalist güçlerin asıl gerici, bugün sömürülmekte olan dine bağlı yurttaşımız değil, bu bozuk düze-

nin değişmesini istemeyen kimselerdir.

Devrimci eğitim örgütlerinin bugün yüklenmeleri gerekli başka bir görev daha vardır. Bu ana görev eğitimde Anayasa ilkelerine, ülke çıkarlarına, bağımsızlığa ve kişi onuruna aykırı uygulamaları önlemek, bunlara karşı direnmektir.

Çocuklarımızın bu temel ilkelere aykırı, çağdaş koşullar altında yetiştirilerek bir azınlığın bula-nık emellerine araç edilmesini önlemek, Türk eğitimcilerinin görevidir. Devrimci Eğitim Şûrasına katılan güçler bu yöndeki eylemlerini saptamada görüş ortaklığına varmışlardır. Türkiye'de yerli ve yabancı özel okulların kapatılması savagının yürütülmesindeki işbirliği, bunun belirgin örneğidir.

DEVİRİMCİ güçlerin ülke sorunlarının çözülmesini sağlayacak siyasal koşullara ulaşılması yolundaki eylemleri yanında, ileride uygulanacak eğitim devriminin hazırlanması için de bugünden çaba göstermeleri şarttır. Ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısının niteliği ve temel çelişkileri üzerindeki bilgilerinin geliştirilmesi ve devrimci bir açıdan değerlendirilmesi için, araştırma olanaklarına kavuşmak gereklidir. Yurt sorunlarını aydınlatmak, bunların ilerdeki çözüm yollarını aramak ve böylece ilerdeki uygulamalar için hazırlıklı olmak, Türkiye'nin geleceğinde sorumluluk payı olanların görevidir. Sorunların ve çözümlerinin açıklığa kavuşturulması aynı zamanda kitleleri bilinçlendirmede de etkin bir araçtır. Yol arama çabalarından ötede, eldeki olanaklarla bazı uygulamalara da girişmek, yerinde olmaktadır. Devrimci Eğitim Şûrasına katılanlar, bu ilkelere uygun örgütlenme yollarıyla ilgili önemli kararlara varmışlardır. Devrimci eğitim eylemlerinin düzenlenmesi ve eğitim devrimi hazırlıklarının yapılması için «araştırma ve planlama» alanlarında örgütlenme, bunun başlıca örneğidir. Bugünün sorunlarına gelecekte çözüm getirecek yollar konusunda da somut örnekler üzerinde durulmuştur. Devrimci Eğitim Şûrasında saptanan eğitim ilkelerine ve amaçlarına en uygun eğitim kurumları olan köy enstitüleri uygulamasından yararlanmak gerektiği sonucuna varılmıştır. İşçilerin ve köylülerin devrim ve devrimci eğitim ilkelerine uygun bir şekilde yetiştirilmesini sağlamak üzere geliştirilmesi önerilen «işçi ve köylü üniversitesi» gibi kuruluşlar, bunun örneklerindendir. Devrimci Eğitim Şûrasına katılan kuruluşlar, bu yöndeki çabalarını işbirliği ve egilim anlayışı içinde yürütmek için ortak görüşe ulaşmışlardır.

Bu ilkeler, amaçlar ve eylem yöntemleri üzerinde tam bir görüş birliğine varmış olan Devrimci Eğitim Şûrası üyeleri ve Şûraya katılan kuruluşlar yaptıkları çalışmanın Türkiye'de devrimci güçler için önemli bir aşama olduğu inancındadırlar.

Devrimci Eğitim Şûrası, devrimci güçlerin Türkiye'de bağımsız, demokratik ve sosyalist bir düzen kurmak yönündeki ortak çabalarında ileri doğru atılmış büyük bir adımdır.

İŞTE DOĞU, SÜLEYMAN

Bu hafta ikinci Doğu gezisine çıkacak olan Başbakan Demirel, birincisinde olduğu gibi Doğu'ya yine pembe gözlüklerle bakacak, nurlu istikbal nutukları çekecektir. Genç sendikacı METİN GÜR, Demirel'in göremediği acı gerçekleri bu röportaj dizisiyle ANT okurlarına yansıtmaktadır.

Doğu insanı, bırakın karın doyunmayı, içecek sudan dahi yoksundur. Doğunun kadını kaynakların başında saatlerce bekleyerek su ihtiyacını ancak karşılayabilir.

ELEKÇİ çatlak, simsiyah olmuştu güneşten. Ayaklar yere bastıkça yayıldıkça yayılıyor ve soğukluğu lastiklerinin altındaki tırtırlar gibi, güneş kavruğu kırmızı toprakta izler bırakıyordu. İşte bu, Arapkir kazasının Ormansırtı köyünde bir köylü.

Sesleniyordu:
«Gı... Ceketimi getir cebinde bir avuç mazu var alam...»

Tabakasını çıkardı ve hangi bitkiden olduğu belirsiz tütününü, sigara yaprağı büyüklüğünde muntazam kestigi gazete kağıdına sarmaya başladı.

Ceket geldi eline ve köyün 60'lık Mehmet dayım iri kıyım ellerini ceketin cebine sokarak, önceden birkaç sefer daha koyduğu derin bir bakır tasın içine Mazuyu boşalttı. Bir kilo ya olmuş, ya olmamıştı.

Mazu Dabakhanelerde kullanılan bir ham maddeydi. Bir kilo Mazuyu bir araya getirmek için en az bir gün dağ taş demeden bütün meşe kümelerini adım adım dolaşmak lazımdı. Hem de yalınayak... Çünkü bu işe ayakkabı dayanmazdı ki...

«Mehmet dayı Mazuyu ne yapacaksın?» diye sorunca:

«Ne yapam yavrum, hiç değilse bir kilo kadar toplarsam kilosunu 3 liraya alıyorlar, cıgara parası yaparım. Başka bir gelirimiz yok. Oğlumu Angara'ya gönderdik, cırağlık yapsın da, ileride adam olsun diye. Bizim hemşeriler sağ olalar Matbaa yanında, oğlana bulmuşlar bir iş. Ayda 115 lira almış. Bizim burama vaziyeti işte bu oğul...»

«Pekiyi, Mehmet Dayı topladığınız Mazuları köyde mi satıyorsunuz, yoksa kazada mı?»

«Köye toplayıcılar gelir, bizlerden toplar giderler. Gazaya gidemeyiz. Nasıl gidek? Ne elde var, ne de ayakta. Zaten gitsek bile köyde sattığımızdan bahahya satamazız ki. Çünkü gazada da aynı köyde toplayan adamlar alıy. Onlar bizden ucuza alabilmeleri için, kaç tane alıcı varsa ağız birliği yaparlar.»

Senelerce mideden hasta olduğunu ve bu yüzden de rahat bir gün görmediğini, hattâ hayatından bezdiğini söyleyen Mehmet Dayı bir anda yüzünü ekşitti ve ayva sarısını andıran trassız suratındaki kılalar dindik oldu: «Bizi buralar çürüttü bu hale getirdi. Doğduğ cefayla... Gidiyorum işte yine yoksulluk ve cefayla... Bazi, bu yüzden irahmetlik anama gızyorum beni dünyaya getirdiği için. Nedem... Nedem... Kiime nedem» diyerek içini acı acı çekti ve ağzına ne gelirse söyledi...

Ceketinin yakasındaki gatmerleşmiş terle karışık toz toprak birikintilerine sineklerin biri konup yüzü kalkıyordu. Günlük çalışmadan hayli yorgun düştüğü için yaslandığı eski güve yeniği yastıkta gözlerini uyku sarmaya başlamış ve senelerin ezilmiş çilekeş Mehmet Dayı bir an için dünyasından vazgeçerek, kendi el sıvası kara toprağın üstüne uzun uzanmıştı. İşte yine o meret uykusu sarmıştı...

Köyde Akşam

Köyde akşam saat 18'de hayat tamamen sona eriyor ve gece fahi hüküm sürüyordu. Alaca karanlıkta davar-sığır köye iniyor ve tarladan tapandan yorgun argın gelen köylüler bu saatten sonra da bunlarla bezgin bir şekilde uğraşıyorlardı. Bir ihtiyar köylü anasının küçük davar ağlarının birinden sesi geliyordu: «Olmaz olacağılar, çathyası-

nız da ellere galasınız ömür dörbüşü soyğalar...» v.s. sözlerle serzenişte bulunuyordu.

Akşam karanlığı basınca bazı evlerde aydınlık için ne varsa yavaş yavaş yanmaya başlar. Aydınlık diyorsam lüks ve benzeri lambalar aalamayın, yananlar çıra, idare ve Nuh zamanından kalma sigara tablası şeklindeki teneke kutuların içinde fitil ve porsuk yağı... Köylü gazıyağı bulamadığı için mecburdur hayvani yağları yakmaya.

Bu konuda konuştuğum Ali adında bir köylü şunları söylediği zaman tüylerim diken diken oldu: «Abey, bir litre gazla bir seneyi çığaran vardır köyümüzde» diyordu.

İşte zaten bundandır ki idare çirası köyde daha fazla tercih edilir. Çünkü bu çiranın fitil geçen boğazı çok dar. Yandığı zaman boru fitili iyice sıkıştığı için gaz çıra sönmeyecek kadar gelir ve 8-10 gözü gibi ılgılar durur. Buna koyulan gaz en az bir ay dayanır. Köyde gazıyağı lambalar da her zaman yakılmaz. Ancak köylünün deyimiyle: «Hükümet adamı» gelirse, uzaktan gelmiş misafir olursa ve dini bayram akşamlarında yakılır. Kışın bu iş biraz daha kolaylaşır, çünkü odun ve tezek yanan ocağın etrafına bütün ev halkı kümeleşir oturur. Bazan bu oturumalar sıraya koyulur ve her akşam bir evde toplanılarak oturulur ve cenk kitapları okunarak vakit geçirilir. Böylelikle de hem odundan, hem de tezekten tasarruf yapılır.

Sabah saat 4-4.30 arası her evin en küçük ferdine kadar bütünü yerinden kalkar, yıkulu ve çapaklı gözlerle çalışmaya koyulurlar. Akşama kadar herkes, her ne iş olursa olsun, ister güçlü yetsin, ister yetmesin, çalışır. Köyün dağından 80 yaşında arkasında odun çeken olduğu gibi, 10 yaşındaki bir çocuğun da sırtında tarlalara gübre çektiğini görmek her an için mümkündür.

Köyde ayağı yer tutan çocuğun ilk işi çalışmak... Çalışmak... «Bizim uşaklar da büyüyüp dağdan odun, yaprak çekecek duruma bi gelseler» der köyün aşağı yukarı hepsi. Çocuk doğduğu zaman onu bir kurtarıcı olarak görürler.

Çocuk nasıl doğar?

Köyde çocuk dünyaya getirmek tamamen yaşlı kadınların inhisarı altındadır. Onların bildiği kadarı olur, gayrisi ise olamaz. Dünyaya çocuk getiren ana ne kadar acı içinde kıvranırsa kıvransın, orada ancak ebelik vazifesi yapan ihtiyar kadının vereceği talimat geçerlidir. Bu, bütün bu çevre köylerinde de aynıdır. Her sene üç, beş, on genç ana bu yolda kurban gider.

Köyün bekçisi Hacı Emmi iki sene önce büyük kızını çevre köylerden birine gelin etmişti. Kızın bir sene sonra bir çocuğu oluyor, ama bu doğumdan zor kurtuluyor. İkinci sene, ikinci çocuğu dünyaya getirirken ölüyor. Köylü toplanıyor, ölünün anasının isteğiyle cenazeyi köye getirip, bütün köylünün gözyaşları arasında kara toprağa veriyorlar. Hacı Emmi bir sene önce ölen kızının geride bıraktığı iki yaşındaki çocuğunun başını elleri arasında okuyor, «İşte bize yadigar kalan bu oldu» diyerek gözyaşını benden gizlemek için kafasını arkasına çeviriyordu. Ana bakımından mahrum kalan iki yaşındaki yavrunun ayakları simsiyah olmuş, üstündeki entarisinin yaması kopmuş.

karının yarısı açığa çıkmış ve saçları-
nın arasına toz toprak dola dola rengi
siyah mı, sarı mı olduğu belirsiz hale
gelmişti. Hafif hafif dudakları kımıldan-
mıştı belli oluyordu, ama kim anıyabil-
irdi ki derdini ana olmadan...

Yine bir sene önce yakın köylerden
birinde üç çocuklu bir ananın, bütün vü-
cudu gıgerek bağıra bağıra çocuk yo-
lunda öldüğünü köylüler acı hatıra ola-
rak anlatırlar. Ve bütün kocakarı ilâç-
larını denediklerini, bir türlü dermanı-
nı bulamadıklarını ve kasabanın uzak-
lığından, paranın yokluğundan da dok-
tora gösteremediklerini anlatan bir ka-
dın, «Ne yapag eceli gelmiş. Hem de şe-
hit oldu, ne bağıtulu onus» diyordu.

Yağ değiş tokuşu

«Yemeğe soğaracı yaptım amma
hiç de tadı yoğ... Vita mı, İta mı di-
yorlar adına, her neyse ortada gala bir
et yağı varmış... Bizim herif gitmiş
bir kilo almış gı... Amma bir türlü is-
tiyemeyen boğazımızdan emmiy inan-
ki. Kim bilir içerisinde hangi zıkkımı
katıyolar ki böyle yemmiy.. Yemmiy...
Ne yapag bilmem ki? Ağartımız az
alıy nasıl tereyağını yiyek, her bir ih-
tiyaç bir yerde. Ne bilem biğtiğ şu gu-
ru boğazın elinden.»

Bunları anlatan ak saçlı Duda Ni-
ze elindeki bakraçta altı keçi ile bir
ineğin sütü olduğunu ve yine de bak-
raçta dibini zor örttüğünü söylüyordu.

Köyde en kabadayı sayılı davar
saklayan ya bir aile çıkar yada iki;
bunlarda da 15-20 başı geçmez. Yal-
nız bu köyde değil Arapkir'in, Ağın'ın,
Keban'ın ve Kemalye'nin bütün köyle-
rinde durum aynıdır. Köylü fazla da-
var saklamaktan şiddetle kaçınır. Çün-
kü senede 30-40 lira tutan çoban para-
sını bile ödemekten yoksun, nasıl öde-
yeceğini düşünür kara kara... Sonra
bu oğilde kışlar hayli derin olduğu
için yere kar düştü mü davar sığır eve
kapanır ve ta mayıs hazırlana kadar
dışarı çıkamaz. İşte bu ağır besleme
kölifetinin altından köylü kolay kolay
kalkamaz. Kış derin olduğu senelerde
hayvanları ölü pahasına satışa çıkarı-
lar ve çevredeki üç-beş gözü açık sevi-
r. Zaten davar toplayıcılar kışın ağ-
manın derin olduğunu anlayınca hemen
köylere akına bağlarlar.

İki köylü karşılıklı muhabbet eder-
ken kulak misafiri oldum; biri şöyle
diyordu: «İki çebile bir toğlu var,
toplayıcılar gelse de versek çoban pa-
rasını ödesek. Senin haberin olsun da
gelirlerse, Fatik'le bana haber sal olur
ou gomsu?»

Doğuda çocuklar
gözlerini sefalete,
yokluğa açarlar.
Besinsiz, doktorsuz
okulsuz, uygarlıktan
habersiz bu
yavrulardan çoğunun
nüfus kağıdı dahi
yoktur.

Süt ve ötesel

Köylü bütün külifetine katlanıp
beslediği davarın ne etini yiyebilir, ne
sütünü, ne yoğurdunu ve nede yağını.
O da sabahleyin kalktığı zaman acı
acı çayı yudumlamaya başlar.

Sordum:

«— Şehirli şehirde çaydan bıkar
köy hayatına özenir ki süt içsin. Siz
tersine burada yine çay içersiniz. Niye
süt içmiyorsunuz?»

«— Ağ nasıl içek evlat nasıl?. Bin-
bir dert var. Gele gış kapısı. Şu gör-
düğün uşağlar hep bizim elimize ba-
ğiy... Her şey istiyler. Yoksa bizde bi-
liriz ağımızın tadını amma... İhtiyaç
boğazdan indirir mi hiç. Herşey yerini
ister derler eskiler. Biz herşeyin yerin-
de olmasından da vazgeçtik de artık
ölmemeye çalışıyoruz» diyorlardı?

Köylünün çoğunluğu, her on, on-
beş günde bir biriktirebildiği kadar te-
reyağını kazaya getirerek satar ve
karşılığına Vita alır, onu yerler. Zaten
bu süre içinde biriken yağ miktarı bir
iki kiloyu da geçmez. Köylünün bunu
böyle yapmasına çok zorlayıcı ve acil
sebepler mevcuttur. Hiçbir taraftan
beş kuruş geliri olmayan köylü bunu
böyle yapmazsa bir kutu kibrit dahi
alamaz. Yani köyde hayat tamamen
durur. Ürettiği yağı satacağı ki ucuz
yağ alsın, yesin ve arta kalan birkaç
kuruşla gazını, tuzunu, kendisiyle be-
raber çalışan hayvanının yularını, se-
merini, sicimini, kışın pencereleri ka-
ğıtlayacak kağıdını (ekseri pencereler
camla değil yağlı kasap kağıtlarıyla
kapatılır) ve hattâ gurbete gönderdiği
kimse varsa onlara gönderecek mektup
parasını alabilsin.

Konuştum 40-45 yaşlarındaki
(köylerde kimin kaç yaşında olduğunu
kimse kesin olarak bilmez. Ancak doğ-
um olduğu yılda olan evlenmelere gö-
re ve o zamanki önemli olaylara göre
tahminen hesaplanır. Bu çoğuluğa
kadınlar içindir) bir köylüye:

«— Yatacak yatağınız var mı?
Yoksa bu işi ne şekilde hallediyorsu-
muz?» diye sorunca şu cevabı verdi:

«— Rahmetli anamın sağlığında
yaptığı paçavra kırıklarıyla karışık
bir yatağımız var. Başka da yok; 8
başız, çoluk çocuk çulda ve eski min-
derlerde yatmakta. Başka gücümüz
bir şeye yetmemekte. Eğer misafir ge-
lirse o bir gat yatağı da ona verir ve
biz de sabaha kadar dut çarşaflarına
sarılarak yatarız. Ne yapag fakirliği
kimse kapısına soğmıy amma bizimki
ardına kadar açık. Sonumuz iyi git-
miy... Duyuyoruz şehirlerde de aynı
durum mevcutmuş. Göt gide fakirlik
boğazımızı daha şiddetli sakmaya baş-
lamakta. Geleceğimize hiç de ümitle
bağmık.»

«— Kaç çocuğunuz oldu ve bunlar-
dan şu anda hayatta olanları kaç ta-
ne?»

«— 7 çocuğumuz oldu. Bunlardan
dört 1-2 yaşlarında öldü. Diğer dördü
ise hayattadır. Amma ola ki neydem
birinin bacağı topal, birinin gözü şaş
ve biri de küçükkken çiçek döktüğü için
yüzü çilli. Görüyorsunuz ya bizim herşey-
yimiz yarım. Neydem böyle nalla mığ
arasında yaşarcasına yaşamayı. Ney-
dem böyle hayatı... Neydem böyle dün-
yaya gelmeyi... Keske analarımız doğ-
maz olaydı.»

Dertliydi işte böyle doğunun yedi-
sinden yetmişine kadar. Zaten sene-
lerce unutulmuş bir bölgenin halkından
başka ne beklenirdi ki. Açlığın, sefalet-
tin anıyordu ve ölümün eşliğiydi bura-
lar...

Bu yokluk dışarında bir de kor-
kunç gerilgçilik alabildiğine dal budak
salmış hüküm sürüyor ve yağ, süt, et
bu yolda çalışanların boğazına iniyor-
du. «Suya düşen yudana sarılır» misali
köylü geçim bunahımın altından çıka-
bılme ümidiyle bundan medet umuyor
ve kendi boğazından kestğini gerilg
tüccarlarına veriyordu.

6 ay önce bu köye de bir şeyh'in
geldiğini, mensup olduğu tarikatın pro-
pagandasını, bir evde toplanan köylü-
lere yaptıktan sonra isteyen bu tari-
kata «Allah yolunda çalışmak» için gi-
rebileceğini bildirdiğini köyde büyük
küçük herkes söylemekteydi. Bu, yağ-
lı köylü kadınlarının bir hayli ilgisini
çekiyordu. İki lâfın arasında «Şeyh
böyle söyledi, Şeyh şöyle söyledi» di-
yorlar ve onu sembol olarak gösteri-
yorlardı.

Tarikata girmeyen bir köylünün
ağızından dinleyelim:

«— Birkaç ay önce, elinde ses alan
makinesi olduğu halde sakallı ve te-

miz giyinmiş adam çıktı geldi köy-
e. «.....» adındaki komşu bununla ta-
mı çıkarak elini öptü ve bize dönerek
«Bu Şeyh'tir, bundan el alanların işi
rastgidermiş» dedikten sonra ald evi-
ne götürdü. Tabii bunun geldiği köyde
yayıldı, camie namaza «idenlere söy-
lendi ve durmadık kimse kalmadı.
Komşunun evine toplandık, hocanın eli-
ni öperek söylediklerini dinlemeye baş-
ladık. Konuşt. Konuşt. Konuşt. da ağız
küpürüyor ve yüzü terliyordu. Bundan
sonra getirdiği ses alma makinesini
açtı. İçinde bir sürü ses'ler çıkıyor ve
hiçkırıklar, bağırtilar geliyordu. Bu
sesler çıktıkça adam da costu ve bunu
gören bizim komşular da kafalarını ye-
re vurmaya başladılar. Bu vaziyet sa-
atlerce devam etti. Sonunda Şeyh çan-
tasından bazı kağıtlar çıkarak «Tari-
kata girmek isteyen var mı?» diye sor-
du. Ev sahibiyle beraber 9-10 kişi gire-
ceklerini söylediler. Şeyh bunlara «10
ar-lira gayidiye parası» vereceklerini
söyledi. Olmayan olanlardan borç ala-
rak Şeyh'in istediği parayı avucuna
koydular ve böylece o tarikatın mü-
ritleri oldular, diyordu.

Gerici, tutucu ve uyuşturucu akımlar
doğu köylüsünün üstünde deneni-
yor ve her önüne gelen bir yamasına
sahip çıkıyordu.

Yahnayaklar

Bir çift kösele ayakkabı tam bir
sene giyilir. Dağ taş, yaz kış hepsi bir
tek ökçeli ayakkabının sırtından geçer.
Köyde bunun bir adı da yemenidir. Kı-
yamaz ayakkabısını, devamı giymeye
ve onu âdeta gözü gibi korur köylü.
Zaten devamı giyecek olsa her ay bir
ayakkabı eskidir. O ayaklar dolgar
akşama kadar dabanvay dağı taş. Na-
sırlaştırır altı, hem de bir santim ka-
lınlığında. Ağaç yırtığı, taş yırtığı ve
parmakların uclarını taşlara çala
parçalanmış tırnaklar... Ayaklar âdeta
insan ayağı şeklinden çıkmış yahnayak
geze geze, ayakkabı kahpları bile uy-
maz... Yahnayak gezmekten gözler
tüm bozulmuştur. Her dakika şırıl gı-
rıl akar su... Çapaklanır göz, döner
baş yahnayaktan.

Gelecek Hafta

**Çulsuz yaşayıp
kefensiz ölenler**

PIRAG'A GELİNCE...

Abidin DİNO

— Antibes (Fransa)'den yazıyor —

ÇEKOSLOVAKYA'DA asıl öz sorun, dünya çapında sosyalizmin anlamı, temel davranışlar, milletlerin bugün ve yarın yaşadığı ölçüler. Sosyalizme giden bir dünyada milli haklar, sosyalist ahlak, toplumsal ve kişisel özgürlükler, tüm emekçi insanlık kuralıdır.

Bu tarihi dönüm noktasında etkilerini gösteren bütün verileri teker teker sıralamak gerekirdi, bu yazıda sadece önemli saydığım bazı konulara değinmekle yetineceğim.

En geniş ocağı Viyetnam olan harplar, silâhlı çarpışmalar, gerilla, barış içinde eş yaşıma yahutla çatışma politikası (soğuk harp), atom ve uzay yarışması, son sürenin en belirgin konuları olmuştur. Bu arada barış içinde eş yaşıma politikasının dünya halk oyununda sosyalizmin lehine yarattığı ortam, küçümsenecek gibi değildi, sosyalizm, açık bir yarışmada, barış içinde halkları kendine çekeceğini ileri sürüyordu, barıştan faydalanan ülkelerde (fasist boyunduruk altında bulunanlar hariç), başarılar kazanıyordu.

Fakat karışık bir komplotu sonucunda öldürülen başkan Kennedy'nin yokluğu, başkan Krugov devirdiği gibi, barış içinde eş yaşamanın da ağır yaraladığını düşünmek doğru olur. Kapitalizmin en azgın kanadı tekrar hücumu geçmişti. Gün geçtikçe ayaklarının altında yerin sarıldığını duyan emperyalizm, bilinen cinayetlerine, muzkçılıklarına saldırılarına yeni bir hız veriyordu ve bu yüzden karşı tedbirler alınıyordu. Barış içinde eş yaşama ilkesi buna rağmen, iniş çıkışlarla sürdürüldü. Gerçi emperyalist canavar kafesinden kaçmıştı, fakat kafes kapısını açık bırakmak, onu tekrar daha az tehlikeli hâle getirmek gerektiğini düşünmek tutardı. Bu yolu yeğ görenlerin başlıca dayanağı, üçüncü dünya harbi denen çılgınlığa girildiği takdirde, atom silâhları ile paylaşılacak koz'un, bütün insanlık için hevesalaya sığmaz yıkıntılar doğuracağı gerekçesi idi. Atom mantarları ile kavrulmuş bir dünyadan, millet ve uygarlıklardan geriye ne kalacaktı; kırıntılar. Gerçek mi bilinem, Mao'ya göre bunun fazla bir önemi yoktu, artı kalacak olanlar, emperyalizmden arınmış bir dünyada sil baştan üatın uygarlıklar koracaklar, üreyeceklerdi. İnsanlığın yarısını yokedecek, milletlerin çoğunu küledecek böylece bir ezafes, pek imrenilecek bir çözüm değil. Ne olursa olsun, emperyalizmin artan saldırıları karşısında ell kölu bağlı durulacak değildi, ve bu yüzden varolan iki büyük politik görüş bütün önem kazanıyordu; ya canavarın üstüne üstüne yürümek (ki bunun sonucu mutlaka atom harbi demek değildi), yada kâh kamçıyı çekilip, kâh kafesin eşğinde yemler bırakıp ekonomik yemler), canavarı tekrar kafeste terbiye etmeğe çalışmak.

İmgelerle kabataslak özetleme-

ğe çalıştığım bu iki tutumun bir Çin cumhuriyetinin, diğer Sovyetler Birliği'nin politikasını yansıtır. Bu iki imge elbette gerçeği tüm kavrayamıyor. Nitekim Çin, sözlerde ve başkalarından beklediği davranışlarda sert ve riskli tutumu öngörmele beraber, kendi sınırları dışında gayet ihtiyatlı davranıyor, Amerikan uçaklarının yüzlerce provokasyonlarına, Formosa'dan gelen meydan okuyuculara rağmen, doğrudan doğruya düşmanla çarpışmaktan dikkatle kaçınıyordu. Çin, ancak kendi topraklarına doğrudan doğruya bir saldırı karşısında gereken karşılığı verecekti.

Sovyetler Birliği'ne gelince, bütün ihtiyatlı davranışları yanı sıra, emperyalizmle savag yürüten ülkelere, elinden gelen yardımı yapmaktan geri kalmamıştır.

Sosyalist cepheyi zayıflatan bu farklar askıda durdurulmuş, başlıca emperyalist güç olan Amerika, bütün ıstahına rağmen, aynı tutumla sosyalist devin karşılık verme gücünü biliyor, saldırılarına bir takım tehlike eşiklerini çiziyordu. Hem de doğrudan doğruya giriştiği başlıca askeri saldırı alanı Viyetnamda kuşkuyla sığıntıca, diğer saldırılarını ya aracılara, yada emrinde bulunan burjuvazilerle, cuntalarla yürütüyordu. Bu karışmalar yalnız devletten devlete değil kendi milli kararları ile sosyalizme kayması mümkün olan devletlerde, gizli servisleri ve yerli yardımcıları ile de uygulanıyordu. Barış içinde eş yaşamanın önemli bir kuralı olması gereken, milletlerin iç düzenlerini de illedikleri politik yönü verme ilkesi, Amerika tarafından sık sık çiğnenmiştir. Sosyalist dünya ile kapitalist dünya arasında her geçit silâh tiplerinde erişilen güç dengesi, doğrudan doğruya çarpışmaları bir dereceye kadar frenlemiştir. Üstelik Amerika'nın Viyetnam'da ummadığı yenilgiler yüzünden Avrupa'dan kuvvet çekmesi bile gerekmiştir. Vaşington İkinci dünya harbi bitir bitmez, her ihtimale karşı bütün gücü ile Sovyetler Birliği'ne karşı dirilttiği fasist eğilimleri barındıran Batı Almanya'yı güçlendirmiştir. Amerika naziliğe elatından yardımcı olmuştur. Seçimlerde bu sayede önem kazanan neo-nazi parti ve örgütlerden sonra, Batı Almanya Ordusuna bağlanan yeni silâhlar, hattâ atom harbine yarayışlı araçlar, Amerika'nın politik ve askeri ard düşüncelerini açıklıyordu. Amerika'da yaklaşan seçimlerde her iki baş partinin adayları da soğuk yada sıcak herpçi kişilendi, Amerika barışçı bir aday çıkarma gücünden yoksundu. Buna rağmen, tekrar söylüyorum, özellikle Viyetnam harbi ve dersleri, Amerika'yı büyük serüvenlerden alakoyacak olgulara. Sovyetler Birliği'nin Viyetnama yaptığı yardımı azaltmak için C.I.A. halk demokrasilerinde ve özellikle Çekoslovakya'da kendine bağlı bir hareket yaratmak umuduna kapılmış

olabilir mi? Tek bir memlekette böyle bir denemenin sonucu varması için, halk demokrasilerinin ve Sovyetler Birliği'nin tetikte duran güçleri olmaması, böyle bir manevraya karşı koyacak kadar deneyli kadroların Çekoslovakya'dan silinmiş bulunması lazımdır. Oysaki; olaylar Çekoslovak sosyalistlerinin vatanseverliğini ve her ortamda kavga gücünü, prensiplere bağlı kişiliklerini fazlasıyla ortaya koymuştur.

İşçi öteki cepheden de düşünelim: Sovyetler Birliği NATO'nun 1967 yılından beri benimsediği, cesnekli karşılıklı sistemine, yani vatanın bir atom harbine değil, önce karşılıklı daima - savunma stratejisine, yani motorlu ve çok hareketli harp planına hazırlıklı bulunması gerekmiştir. Çekoslovak ordusunun 14 tümeni böyle bir harpte, kendilerine düşecek işi yapacak durumda ve yetenekte değil miydi? Uzman değilim ama, bence sosyalist savunma bakımından Sovyet generallerinin endişeye kapılması abesti. Viyetnam harbi sürdüğü ve sonuçları kendin' duyurduğu, Amerika'nın ve Nazi dostlarının Avrupa'da buna tehlikeli bir saldırıya geçmeleri mümkün olmadığı gibi kardan böyle bir kapıyı sevinçle müyecek Çin'e pek büyük bir hediye olurdu. Nasıl ki tersi de doğru, Sovyetler Birliği Avrupa'da bir saldırıya geçse, Çin'e sınırsız olanaklar vermiş olurdu. Neden tutulursa tutulsun, büyük bir değişiklik olamazdı. Filii estatu quo, Yalta'da Çorçil ile Stalin'in mavi kalemlerle dünyayı paylaşmasından değil, yukarıda kısaca belirtmeğe çalıştığım Çin sorunundan, Viyetnam harbinden ve güç dengesinde doğuyor. Şu halde küçük devletlerin kaderi, illedikler rejimi seçme hakkı temeli edondurulmuş durumda mı? Hayır, kararımı vermiş kan ve gözyaşı bedelini ödemeğe hazır bir milletin karşısında, filii denge surları, kunes altında buzlar gibi eritebiliyor.

Bu noktaya kadar söylediklerim tutarlı ise, gımdı Çekoslovakya sorusuna yaklaşılabiriz.

Satırım asıl can alıcı tartışma, şiddetli düzende değil, siyasi oluşumun çok başka bir alanında toplanıyor.

Sıcak yada soğuk harp, statü quo, kapitalist ve sosyalist dünyanın hem iktisadi, hem psikolojik gelişmeleri tarafından etkileniyor. Kapitalist dünyaya özgü olan gelişmeler daha keskin biçimler alıyor. Sosyalist dünyada da gelişme krizleri yok değildir, fakat bünyesi bakımından sosyalist sistem bunları savuşturmak için daha az zahmet çeker. Baska baska memleketler-

PIRAG'DA DAVETSİZ TANKLAR — Sosyalizmin gücünü azaltıyorlar —

de değişik sosyal gelişme ve dönemlerden beri sosyalizmin kurulmasına girişilmiş olması, den gezilikler yarattığı gibi, sosyalizmi iktisadi alanda kurmakta deney kazanmış ülkelerde de, yeni ve daha yüksek gelişme basamaklarının gerektirdiği toplumsal yapıdaki yaratıcı deneyler yöneticilerde korkulara hattâ kinme zaman panikler bile yaratıyor. Marksist kurucuların karşılaştıkları durumlardaki örnekler el altında olmayınca, eski metodları uygulama tutkusu beliriyor. Serde revizyonizm eğilimini işleme korkusu da var! Revizyonizm diye bir şey yoktur demek istemiyorum, fakat markistler için yani sonsuz oluşuma, gelişmelerin dialektik varlığına ve bundan doğan yenilik gereğine inanmış, akli ordurmuş, geleceğe yöneltmiş kişiler için markist yaratıcılığı bir yana bırakıp, onun tam zıddı olan dogmatik reçetelere sığınmak, revizyonizmin en büyüğüdür. Üstelik, revizyonizme ve emperyalizmle işbirliğine kayma ve sosyalist ilkelere ayrılmış töhmetini birbirine yağdırma devletler eksik değil, bu yüzden askeri karışmalar gerekcekse, acap sonuçlar ortaya çıkar: Küçük Arnavutluk, Moskovayı revizyonistlerden kurtarmak için ordularına yürüyüş emri versin mi? Koca Çin, yeni bir uzun yürüyüşe girip Bükreş'i revizyonistlerden temizlemek için ordularını salınsın mı? Sınırları uzak diyelim, ya iki küsmüş komşu, Sovyetler Birliği ile Çin, doktrin ayrılıkları ve kuşkuyla yüzünden çarpışsınlar mı? Böylesine bir ekadriye, olsa olsa sosyalist ülkelerin, en güçlüsünü yarasınas bağvurduklarını gösterir ki, sosyalizmin ve dünyanın hâli nice olurdu? «Yardma çağrılıksızlıkları, ekardesçe yardma koştu» sözleri tutarlı değil. Belki şu yada bu ülkelerde böyle utanç verici çağrılar çıkartacak gruplar bulunabilir, fakat bunların kendi halkları ile ve sosyalizmle ilgileri kalmamış demektir. Dubçek'e karşı tepki yaratmaya çalışanlar bu kanattan gelmiştir, emektupları bunların işiydi, ve bu çeki insanlardan belki Pekin'de yada Moskova'da aransa bulunur.

Bu çıkartmaları bir yana bırakalım ve daha doktrinci dayanakları olan bir düşünce üstünde duralım. Kimi liderlere göre, soğuk harbin artması, çarpışmaların yayılması, baş cephe olan Viyetnam'a bir hizmettir, değil mi ki Amerikan emperyalizmi güçlerini dağıtmaya mecbur kalacaktır. (Çekoslovakya konusunda Castro'nun tutumu, söylese de söylemese de asıl bu yüzden «Yüz tane Viyetnam yaratsın» dememiş miydi cesur

Che?) Hem de kimine göre Çin'de de bir anlaşıma platformu bulunabilirdi bu yoldan. Çekoslovakya (olayların ve sosyalist kanattan gelen tepkilerin gösterdiği gibi) buna en az uygun olan ülkedir.

Öte yandan (olaylar alabilirdiğine basit değil), general De Gaulle'un güttüğü Avrupa ve dünya siyasetine göre, orta ve küçük güçte olan devletlerin, unutulmaması gereken siyasi ve ekonomik varlığı hesaba katılmalıdır. Generale göre soğuk harpçi yada harpçi çözümlere, ne olursa olsunlar ve kim kazansa kazansınlar, Avrupa devletlerinin özgür varlıkları olarak sonunu getirecektir; Viyetnam harbine son verilmeli, soğuk harp durdurulmalı, barış içinde eş yaşama sağlanmalıdır. «İhtiyatlı kapitalizmin» sözcüsü De Gaulle'un görüşü, orta ve küçük devletler bakımından önemsiz değil.

Bu verileri yanyana dizdikten sonra, demin ortaya attığım soruya bir karşılık vermek gerekıyor. Sovyetler Birliği'nin temel davranışında bir değişiklik mi var? Sovyet sefirlerinin yabancı başkentlerde sözlerine bakılırsa, hayır. Çekoslovakya'ya 500.000 askerin girişi sosyalist kampın bir iç ayarlamasıyla emeldir, emelbilyaların yerini değiştirme haftası» yaşanmıştır sadece, emperyalistler sindirilmiş, Çekoslovak sosyalistleri ve halkı sevindirilmiştir... O halde Fransa ve İtalyan komünist partilerinin, ve daha birçoklarının telâfi başına, Çekoslovakya'nın, Sovyetler Birliği'nin ve sosyalist dostları, yersiz endişelere kapılıyorlar, partilerin ve memleketlerin birbirinin içişlerine karışması ilkesi, ne sihirli ne keramet yerli yerinde duruyor. Pirag'a döndükten sonra Başkan Svoboda ve Dubçek'in konuşmaları, bu düşün demek düşlerin' yansıtmadığı gibi, yurtlarının dışında geçirdikleri günler, milli bağımsızlığı geri getirmek için göze alınmış kısıntıların, baskıların izlerini, fazla söze hacet kalmadan yansıtırıyorlardı.

Öyle ise bunca elverişsiz bir duruma neden düşüldü? Dünya halkoyunu sarsan kaçınılmaz olma, çok gizli müthiş bir emperyalist oyun yüzünden mi? Bu ne olabilirdi? İşin aşırı yönlerinden biri de, bugüne dek hiç bir Sovyet liderinin dünyaya seslenmemesi, derli toplu bir anlaşıma girişmemesi, Emperyalistlerin Çekoslovakya'da bulunan adamları, ülkoyi önce tarafsızlığa, arkasından da kendi kamplarına mı çekeceklerdi? Buysa korku ve tedbir, Çekoslovakya sosyalistlerine hiç güven kalmamış demektir, buna inanmak için yeterli sebep yoktu.

Cekoslovakya'da, tekrar ediyorum, sosyalizme bağlı bir Çek ordusu, halk örgütleri, gençlik vardı, gerici tutumla, hele devleti ele geçirme şansından yoksundu, buna yol açacak bir platformu yoktu, Dubçek ve arkadaşları sosyalizmle birlikte milli özgürlük bayrağını ellerinde tutuyorlardı; kuralı açık, milli bağımsızlığın ve özgürlüklerin öncüsü olduğu ölçüde sosyalizm zafere ulaşıyor, bu ilkelerden ayrıldığı ölçüde geri tepiliyor. Sosyalizme yeni bir hız verme fırsatı karşısında, kusurları yada eksiklikleri ne olursa olsun, gençler ve aydınlar, sanatçıların en önemlileri tekrar coşmuş. Novotnicileri unutturan Dubçek ve arkadaşlarının peşinde yürümeyi içtenlikle dilemişlerdi. Varşova paktı tankları Çekoslovakya sınırlarını aşınca, gericiilerin her yerde bayram ettikleri belli, hiç bir askeri zafer onları bunca ferahlatamazdı. Sevinçlerini gizlemek için başlarına yalancıkta küller dökmelerine, sahte ağlaşmalarına bakmayın, asıl gımdı işleri yoluna girebilirdi. Diga vurduklarının tersine, Dubçek'in özgürlük deneyi onları korkudan soğuk terler döktürüyor, ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Tek çareleri yaman kompiolar hazırladıklarına dair Varşova güçlerini inandırmak, kerisimlerini sağlamaktı. Ve bu tuzaga düşürüldü. Beneg vasıtasıyla Sovyet Başkomutanı Mareşal Tuhachevski ve arkadaşları Stalin'e hain diye gösterilmemiş, ve kurşuna dizilimemiş miydi? Eunu el altından Gestapo yaptırmamış mıydı? Ağustos olaylarından önce, Çek önderleri hakkında bu çeşitten faslıların, gerekli yolların ulaştırılmış olması hiç de imkânsız değil, nasıl ki bu kampanya devam ediyor. Gerçek güdür ki, yabancı ordular (müttefik de olsalar, İkinci Dünya harbinde Çekleri nazımdan kurtarmış da olsalar), Çekoslovak topraklarında davetsiz durdukça geçen her saat, her saniye tehlikelerle doludur, Dubçek ve arkadaşlarının otoritesi yipranmaktadır. Sosyalizmin gücü azalmaktadır. Pirag'da ve sınırlarda Çek olmayan tanklar durdukça, Moskova anlaşması çıkarmadan kurtulma çözümleri getiremeyecektir. Halkın ve idarecilerinin gımdıye kadar gösterdiği neredeyse insanüstü siyasi olgunluğun sürdürülmesi umulsa da, yanlış hesaplardan doğmuş durumu düzeltmek için en kestirme yoldan gitmek, Çekoslovakya'ya tam bağımsızlığını geri vermek lazımdır.

Neden dünyada en önemli sorun özgürlük sorunudur, neden hiç bir askeri zorunluk bu gerçeği ortadan kaldırmaz? Özgürlüğü kişisel ve örgütsel düzeyde bir lüke sayan kimi marksistlerin tersine, hele yaşadığımız günlerde, özgürlük baş sorundur kazındayın. Mekanist ve ezberci, özüm ona gerçekçi görüşlerle anlaşılmayacak olan bugünün özgürlük zorunluğu, gerçik ilmi sosyalizm için beklenmedik bir yön taşımıyor. Yeryüzü milletlerinin kapitalist cendereden bıkma eğilimleri, sadece sömürden değil, kapitalist yabancılaşmalardan yılmaları yüzünden artıyor. Kapitalizmin gündelik yaşamı ahenkil biçimde düzenlememesi, örneğin gericilikte, militaride, dinlenmede, çalışmada, yaratmada, sanatta, insanlığına gerçek bir yaşama gelişmesi sağlanamaması, hele emekçi sınıflara ve gençliğe yaratıcı alanlar açamaması, çok önemli devrimci bir birlik meydana getirmiştir. Kapitalist memleketleri düreklerden milyonluk genel grevler, gericilerle sarsan gençlik gösterileri, bilinçlenme dereceleri gımdillik sınırlı da olsalar, muazam önem taşımaktadırlar. Bu hareketin dışında kalan kıta yok! Bunun muhtemel sonuçları, değerlendirmeler doğru yapılsa, eylem doğru yolda yürütülürse,

devrimden yana etkileri şaşırtıcı olacaktır.

Özgürlük isteği elbet yeni değildir, kölelikten sömürülmüş proletariye kadar bütün aşamalarda artan bir hissimle duyulan özgürlük çağrısı, sadece sonsuz değil, aynı zamanda her çağda daha bilinçli ve kaçınılmaz bir yükü, yüzyılların içinden çıkagelmektedir. Sosyalizmle kapitalizm, çeşitleri olan ve ikiye ayrılan bu iki düzen, haberleşmelerin ve gezilerin yaygınlığı içinde, kitleler tarafından mukayese ediliyorlar her alanda. İktisadi başarıları ile, eğitim, konut, sigortalar vb. yönünden üstünlükleri ile mukayeselerden korkmayacak hale gelen sosyalizm çeşitleri, üstünlüklerini artıran alanlarda da, hele özgürlükler konusunda vermek zorundadır. İktisadi sömürden kurtulmuş ülkelerde bile, kimi yerde emekçiler ve gençlik, kimi yerde gımdillik yalnız gençlik, daha yaygın özgürlüklerle bağlantılı sorunlar yaratıyor. Bu sözün doğal, temel ereği ahenkil bir toplum içinde kişiye çok yönlü tam özgürlük vermek olan sosyalist sistemde, aşırı merkeziyetçiliğin sabırsızlıkları, tedirginlikler doğurmaması mümkün mü? Bu alanda gerçekleri doğru olarak tartabilmek için marksizmi kuralların uygulanmasına ilk girişimlerin ölçüleri ile durumu incelemek lazımdır. Vesikalar ortada, Lenin'in ölümlünden az önce iş arkadaşlarına yazdığı son mektuplarda, direktiflerinin karikatürü haline getirilmiş merkeziyetçiliği, ağır bir dille suçlaması boşuna mıydı? Milli özgürlükleri, emekçi özgürlüklerini, kişi özgürlüklerini ezen aşırı merkeziyetçi, bürokrat ve zorba uygulamalar baş gösterirken, Lenin'in hasta döşeginden uyardıkları, alarm işaretleri, hesaba katılmıyordular. Lenin'in bütün son gücü ile töhmetlendirdiği bu aşırı merkeziyetçilik, 30 yıllarında, 40 yıllarında, 50 yıllarında uygulanan katmerleşmiş merkeziyetçilik ve sonucu olan aşırı bürokrasi çegidi yanında bir hiçti. Bir karşıtıma yapılmış, Lenin'in çıldıran çıkaran tek elden yönetime eğilimi ile sonraki tek elden zorlama sistemi arasında, astronomik bir baskı artışı görülür. İktisadi alanda ve kültüre ulaşma gibi konularda önemli özgürlükler gelişirken, garip bir çelişme ile, politik, sendikalar kültürel yaratma ve kişisel planda karar verme mekanizması daralıyor, emekçiler diktatoryası yerine, birkaç emekçinin bile değil, kişisel bir diktatorya ve bunu uygulamak için gerekli sert bir baskı mekanizması yaratılıyordu; halkın sosyalizme inancı, buna rağmen engelleri aşmış ve hızla, iktisadi, teknik ve askeri başarılar kazanmıştır, bunlar tarihe geçmiş tartışma dışı bilinen şeyler, fakat sosyalizm, kişi kurtulması hastalığına tutulmuştu. Yaratılan baskı makinesi e kerteğe varmıştı ki, parti üyelerini ve halkı halleç pamuğu gibi atan güc, kendi kendin de kemiriyordu. Yagoda'dan Beria'ya kadar süren senelerde, sorgusuz sualsiz milyonlarca insanın kadri ile oynanmıştı, ayakta kalan özgürlükler — hadi öleli olsun — son derecede daralmıştı. Bunun sonuçları sürekli olmaz olur mu? 20. Kongreye rağmen, Sovyetler Birliği'nde özgürlükle ilgili çözümleri gereken düğünler vardır, 35 yıldan beri aynı özürleri ileri sürenler (dış ve iç tehlike) Lenin'in uyardıklarını yaparken, bunların fazlası ile var olduklarını hatırlasınlar. Sosyalizm artık tek bir memleketin işi değildir, yayılan büyük istek seraserpe bir yaşamadır, sürükleyici sosyal istek budur ve mühtistir. Bolluk değil tek erek, ondan üstün özgürlüktür, her kademe tartışma ve katılma —gerçekten imceli katılma— örgütlenme —gerçekten özgür ör-

POLİTİKA VE ÖTESİ

mehmet kemal

Rakamların dili

Anladık, böylesine geri bırakılmışlığımızda Demirel iktidarının suç payı azdır. Ancak, bir an önce kalkınmak için seçilecek kalkınma metodunda suç payı yok mu? Ülkemizi böylesine, özellikle geri komuş bir metodu ısrarla uygulamakta ne diye direnirler.

Geçenlerde eski Demokrat b. arkadaşla konuşuyordum:

«— Yahu siz barajlar, çimento fabrikaları, şeker fabrikaları edebiyatı ile gerçekten kalkınacağımıza inanıyor muydunuz?»

«— Yooo..» dedi. «Biz ancak bir iş yaptığımızı kanıyorduk. Yaptıklarımızı o günecek görmemiş, halk da bir iş yapıyor diye benimsiyordu. Planlı ekonomiyi bilmiyorduk. Bilssek bile olanda siyasal tercihler vardı. Bunları kullanırken planlı hareket edemedik. Bugün plan, bir Anayasa emridir. İktidarlara ister istemez uymak zorunludur. Eğer buna rağmen kalkınma metodu kötü ise artık iktidarlara sorulur.»

İçten ye yürekten söylüyordum.

Doğrudan doğruya halkın yararına ve halkımızın katıldığı bir planlı ekonomi bizi gelişmeye doğru götürebilir. Bu yapılmadığı sürece tıkanıklıklar ve bocalamalar sürgit olacaktır. Dört kurdela kesmek, bağ temel atmak, bir bölge halkını oyalayabilir. Fakat hiç bir zaman kalkınma olmaz. Bunun adına kalkınma demezler.

Bir iktisadi krizin eteğine gelip yaptığımız rakamlar gösteriyor. İhracat maddeleri azalmıştır. Tütünümüze Yunanlılar ve Bulgarlar elkoymuşlardır. Artık Batı piyasası onlardan alıyor tütünü. Bir pamuk kalıyor elde. Onu da artırıyım deseniz ve bugünden başlasanız, on yıl sonra üretimi artırabilirsiniz. Ekim alanlarını genişletmek, kaliteyi yükseltmek zaman ister. Bu en azından on yıl olarak hesaplanıyor uzmanlarca. Turuncgiller, İsrail'e kaptırılmıştır. Dünya pazarlarına llerde Kıta Çin'i hakim olabilir. Bugün Çin'in turuncgiller üretimi 2,5 milyon tondur. 1970 de 3,5 milyon tona erişeceğini kendileri haber veriyorlar. Birakın endüstri ülkesi olmamızı, tarım ülkesi olmaya rıza göstersek, ihraç maddelerini çoğaltmak için, bir çeyrek yüz yıl daha çabalayamamız gerekiyor.

Hadı köylüyü, üreticiyi, politik nedenlerle kandıralım. Onun dikkatini başka yönere çekelim. Seçimden seçime oylarını

alıp, iktidar keyfi sürelim. Ama rakamların dilinden anlıyan aydın çevreleri nasıl kandıracağız?

Komünizmi lanetlemek için kılınan sabah namazları ne kadar oysalar bu işlerin farkına varamıyan halkımızı?.. Bu kaç ay daha diyelim. Sonra yeni bir oyun bulmak gerekir. Çünkü sabah namazları üretimi artırmıyor, ihracatı geliştirmiyor. Kalabalıkları kandırıyor, o kadar.

Okumuş bilgili bir din adamı ile görüşüyordum :

«— Namaz için çağrı ezandır..» dedi. «Bunun dışında namaz için çağrı yoktur. Namaz için bir başka çağrıya basvuranlar, dinin özüne karışmış olurlar. Hele şunu bunu lanetlemek için namaz çağrısında bulunmak hem dine aykırıdır, hem de günahdır. Din kurallarına göre büyük günah işlenmektedir. Bilen insanların, bu günahlar karşısında susması ayrıca bir günah olur.»

Gördünüz mü? Bilen insanın dinin iktidarlara elinde oyuncak oluşunu, din kuralları ve koşullarına göre nasıl konuşuyor ve yadıyorlar. Kalkınmada kandırmaca, din işlerinde kandırmaca, siyasal tartışmalarda gerçeği gizliyerek, tartışmayı ana çizgisinden çıkartarak kandırmaca, neye varır bunun sonu?

Çevremizdeki ülkelerden 20 - 25 yıl ilerde iken, gımdı dönüp bir bakıyoruz ki, 30-25 yıl geride kalmışız. Bizi bu hale kimse değil, kendimiz koduk.

Biri sosyalist, öteki kapitalist beriki karma ekonomisi olabilir. Ama bunun kurallarını tartışırken numara yapmıyalım. Hiç olmazsa aydınca, bilimsel tartışmada dürüst ve açık olalım. Batan memleketler. Sosyalizm de, kapitalizm de, karma ekonomi de kitaplarda durur. Kitaplarda bunlar silinmez. Fakat hatalar memleketi batırır. Hiç bir sun'ı tartışma memleketin batması bedeli göze alınmaz.

Biz siyasal muarızlarımızın gımdıklarını objektif kısıtlar içinde titizce izliyoruz. Ne dediklerine kulak veriyoruz. Onlardan istediğimiz de, onların bizim dediklerimize kulak vermesi, tartışmayı gımdından çıkarmamalarıdır. Dört yıl içinde gördük ki, ne desek faydası yok, ne desek kulak vermez olmuyor. Üzüntümüzün bir kaynağı da burdan geliyor.

gütlenne, yaratma — gerçek yaratma, üretme, kültüre ve devlete özgür, engelsiz katılma eylemidir. Tepeden inmacı yöntemleri ve kısıntıları yenmiş, biçimsel kapitalist özgürlüklerin, fersah fersah ötesinde, yeni özgürlüğün gımdı aşarmaktadır, bu işi geri tepilemez; Asıl büyük strateji alanı budur, gerçekçilik bunu anlamakta.

Bir de milli bağımsızlık ve autodeterminasyon sorunu, bütün gücü ile karşımızda duruyor. Yine kurucuları ele alalım, Lenin'in bir ömür boyunca hırsın bir titizlikle savunduğu ilmi sosyalizmin bu alandaki görüşleri apaçık. Milletlerin kendi sınırları içinde kendi kendilerine yön verme ve karar verme özgürlüğü, yani bütün diğer özgürlükleri taçlandıran baş özgürlük —burjuvazilerin çıkarları gereğince seve seve çiğnedikleri ve çiğnettikleri o baş özgürlük—, ilmi sosyalizmin kesin olarak gözetlemeyi emrettiği bir özgürlüktür. Lenin'in, yıllar boyunca yorulmuş bir öğretmen gibi anlatmaya çalıştığı şey, sosyalizmin kitleler tarafından desteklenmesi, ereklere varması için, gecik kayıpları bile göze alarak, sarsılmaz prensiplerle milli bağımsızlıklara saygı göstermek yasaıdır, hem de kayıtsız şartsız. O kadar ki Lenin, dileyen milletle, Cumhuriyetin, Sovyetler Birliği'nden ayrışmasını bile savunmuştu. Neden? Çünkü milli özgürlük ve la-

tege saygı, sosyalizmin dünya çapında başarısı için elzemdir. Bu derst anlamadan biri çıkar da, «ya milletler arası emekçilik dayanışması ne olacak?» derse, karşılık beshelli: milletler arası emekçilik dayanışması ancak ve ancak milli bağımsızlığa atam ve eksiksiz kavuşmuş milletler arasında geçerlidir. Böylesi milletlerin emekçileri arasında sınırlarına, haklarına, kişiliklerine sıkışkanlıkla bağla kalmaları şarttır mümkün değildir, yoksa ne emekçiler dayanışması kahr, ne de özgür millet. Dayanışma, kaderini başkalarına terketmek değildir, yoksa iş uydulma bile varır. Bunu kavramayan sosyalistler sosyalizmi kendi halkının hizmetine koymuyor, kendi halkını yanlış anlaşılmış soyut bir sosyalizmin hizmetine koyuyor demektir. Önemli bir ayırım!

Ve işte bugün, bilimlerde ve ülkelerde depremler yaratan bu Ağustos ayında, Sovyet dostlarına dönüyor, diyorum ki:

Bir Türk sanatçısı olarak ne Milli Kurtuluş Savaşımız sırasında katagün dostluğumuzu, ne Türk - Sovyet komşuluğunun ve dostluğunun önemini, ne İkinci Dünya Harbinde nazizmi yenmek için havsalaya sığmaz fedakârlıklarımızı, ne en büyük sanatçılarımızla birlikte geçirdiğimiz sevinç ve keder günlerini, ne harpten önce üç yıl boyunca Leningrad'ta kara ekmeğimizi pay-

laştığımız unuttuğumuz içindir ki, Çekoslovakya'dan şartsız ayrılmanın gereğine inanıyoruz. Biliyoruz, hevim buna söylemenin hiçbir önemi yok, fakat benim gibi binler, yüzbinlerce eski dostunuzun aynı sözleri tekrarlarmalarının, belki bir önemi vardır.

Türkiye'ye ve Türk sosyalistlerine gelse, her şey belli sanırım: İster burjuva, ister geleceğin sosyalist Türkiye'sinde, tutumları değişmez; Bugün nasıl Amerikan zorbalarmı kovana dek ant içtiler ve bunu başaracaklarsa, yarın da dışardan geleceklerden gelirse gelsin, hangi biçimi dırsa olsun, milli bağımsızlığa gölge düşürecek karışmalara karşı savayacaklardır burjuvazinin bu hayati alanda beceremediğini başaracaklardır. Milletin tümü ile ve onun garantisi olan Türk ordusu ile birlikte, şartlar ne olursa olsun, milli bağımsızlığı sınırdan kültürüne kadar savunacaklardır.

Çekoslovak dostlarına, bu birkaç kuru satırdan başka verebileceğim neyim var ki... Nâzım Hikmet'in koca vata'ı haaretini kaç kez barındıran Pirag kentine gelse, ona yağmurlar altından çıkmış kuleler, köprüleri, insan gözleri gibi, parı parı bir özgürlük dillerim.

KAVEL 1963'ten KAVEL 1968'e

KAVEL 1963

Osman S. AROLAT

1963 yılının bir kış günüydü. 19 yaşındaki Meharet Sarsar durmamaya azınlık dururdu kaynanasının önünde. Sancılanmıştı da ondan, yoksul saygısı tamdı kaynanasına. Kocası Ali kendini Sivas'ın Alkaya köyünden İstanbul'a getireli dört yıl olmuştu. Bu üçüncü çocuğu olacaktı. İlk ikisi üç yaşındaki Zeynep'le birbucuk yaşındaki Zafer kocaman kocaman gözleriyle durmamacasına analarına bakmaktaydılar. Babaları mı? Babaları Ali Sarsar Kavel Fabrikası'nda GREV'e başladığı için onbeş arkadaşıyla birlik dün gece tevkif edilmişti.

Nurtopu gibi bir çocuk doğurdu Meharet. Pırlı pırlı gül yüzlü bir çocuk. Komşular doluştular. Anası isimsiz seviyordu yavrusunu. Babasına haber saldılar. «Öğlünün adı KAVEL koyulmuş» dediler. Sağdı. Üzülmedi Ali Sarsar karısının zorlu anında yanında olmadığını için. Sonra, «Yok KAVEL koymama, kara gülerleri basırlatır bana. KADEP koyacağım çocuğumun adını» dedi. Bileydi KAVEL GREVINİN bir kaç ay sonra çıkacak kanuna öncülük edeceğini, bileydi emekçi olmama sonda kendisini başarıya ulaştıracağını KAVEL derdi çocuğuna mutlaka

«Kavel grevçilerinin türküsünü söyleyeceğim Ve izin verilerse İstinyeli emekçi kardeşlerin izin verilerse kavel grevçileri Ve ben kendimi tutabilirsem eğer Mesmi tutabilirsem O çoban atesinin parladığı yerde Kavel'de O erkekçe direnen yerde Kavel'de karın altında nişanlamp dostlarının arasında öpeceğim nişanlamp Kavel kapısında Ve izin verilerse İstinyeli emekçi kardeşlerin izin verilerse Kavel grevçileri İlk çocuğumun adını Kavel koyacağım.»

O günlerde İstinye'de en çok sözli edilenlerden biri de Kavel Ana idi. Rize'liydi kendisi oğlunun ardına düşüp gelmişti bu koca kente. Oğlunun fabrikası

Kavel'de GREV başlayınca sıvadı kollarını, birkaç da yardımcı bulup gün boyu yemek yaptı işçilere. 36 gün bıkmadan, yılmadan herbiri kendi oğlu gibi besledi işçileri. İşçilerin cayanışmasının, birleşmesinin güçlerinden biri oldu.

Sonra işçiler işlerinin başına döndüler. Sonra devran yine döndü. Çarklar işledi. Patronlar rahatladı. Aradan günler aylar geçti. Yıl yılı kovaladı. İkinci dönem toplu iş sözleşmesi geldi geçti. Patron işin başını ezmek için işçileri başka sendikaya bağlamıştı. Rahat rahat masaya oturup işini halletti. Sendikacılar da direktmeden anlaşılmaya vardılar.

1968 yılının Ağustos ayına gelmişti. Patronlar durmamacasına toplantılar yapıyorlardı, işçiler azıtmışlardı. Kavel fabrikası yeni bir kaynananın esigindiydi. İlle de, diyorlardı işçiler ve bazı mühendisler, bize baskı yapılmasın. Anayasanın 46. maddesi uygulanсын istiyorlardı. «İşçiler önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.» diyorlardı. Sonra da kalkıp koskoca (!) patronlarımızın isteği dışında sendikalara kaydoluyorlardı. Pat-

Tüm İstinye halkı, kadın, çocuğu işgücülerinin yanındaydı...

ron Çelik-İş'ten söz ettikçe, onlar ilk Kavel grevi dönemindeki Maden-İş'e kaydolmaktan söz ediyorlardı.

Bunun kolayı bulundu. Patron ele başı gördüğü birkaç mühendisin de bulunduğu 26 kişiye kapıyı gösterdi. Böylece herşey hallolacaktı. Kalan işçiler patronlarının istediği sendika ile toplu sözleşme masasına oturmalarına rıza göstereceklerdi.

Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. 26 kişinin atılması üzerine bir kaynağa bağladı fabrikada. İşçiler arkadaşlarını sormaktaydılar. Sendika işe el koymak istiyordu. Patronlar birkaç gün dayanırlarsa işin son bulacağını düşünüyorlardı. Hem ne oluyordu bu işçilere; çıkardıklarının tazminatlarını da vereceklerdi.

Eylül ayı gireli birkaç gün olmuştu. Günlerden perşembe idi. İşçiler arkadaşları için ilk gözdağını vermeyi uygun gördüler. Öğleyin bütün işçiler yemeğe boykot ettiler. Fabrika müdürü ve patronlar yemeğin kalitesinde bozukluk aradılar. Bulamadılar. İşçiler ilk gün

dertlerini anlatamayınca Cuma günü de iki saat oturma grevi yaparak yeni bir baskı denediler. Patronlar ve müdür bunu da anlamadı. Cumartesi günü bütün gün oturdular. «Arkadaşlarımızı yemeden işe alm, bize baskı yapmayı âdet haline getiren bu müdürü değiştirin, özgür sendikalaşma hakkımızı Anayasa uyarınca uygulayın, iş garantisi verin» dediler.

9-Eylül-1968 Pazartesi sabah işçiler anlaşıma zemini bulamadıkları için fabrikayı işgal edip, anlaşıma masasına üye oturmaya uygun gördüler. Patronlar sağdı. Müdür sağdı. Çelik-İş yöneticileri sağdı. Oysa şaşacak hiç bir şey yoktu. İşçiler en doğal hakları olan özgür sendikalaşma haklarının uygulanması için Anayasa'nın bağlayıcı maddesinde yer alan direnme haklarını kullanmaktaydılar. Telefonlar telefonları kovaladı. Artık patronlar olayın haslatının ne olduğu için değil, çağıştırdıkları işçilerin ne istediklerini tam öğrenmek için birbirlerini aramaktaydılar. Müdürleri şu işi söyle hallettim, bu işi böyle hallettim

haberi yerine, «efendim ne yapabiliriz, polis çağırılmalı mı?» sorularının ve endişelerin haberlerini iletmekteydi.

Bu ara bir akın başladı fabrikaya. O sokaktan, bu sokaktan, o evden bu evden çıkan yağlı, genç kadınlar oluk oluk kocalarının yanına geliyorlardı. Kimileri ellerine bebelerini almış, kimileri yatak yorgan sardırmış.

Polis müdürlüklerinin telefonları İstinye'ye kuvvet gönderme hazırlıkları içindeydi.

Saat 18.20 olduğunda 650 polis biriktir fabrika önüne. Fabrika içine bir o kadar kadın erkek, çocuk dolmuştu. Yemekler hazırlanmış, çaylar pıstırılmış başlanmıştı. Patronlardan biri polislerin arasında, toplu sözleşme masasına oturmadığı sendikaların yöneticilerinin içeriden çıkmasını bekliyordu.

Bir yetkili sivil memur cadenin üstünden anons etmekteydi:

«Validen, emir aldım. Ne pa hasına olursa, olsun sizi dışarı çıkaracağız. Kendi rızanızla çıkarsanız, hadise olmaz.»

İşçilerden biri iki elini ağzının kenarına koyup bağırıyordu.

«Biz, buraya hakkımız için girdik. Hakkımızı almayınca çıkmayız.»

Onu diğerlerinin bağışlarını takip etti. Kadınlar, çocuklar da karıştı bağırmağa. İstinye yine bir Kavel olayı yaşamaya başladı.

«Biz, çıkarsak hakkımızı sevmi alacak mı?»

«Sen, git patronla konuş.»

«Eğer arkadaşımız atıldı. Biz de tavuk gibi kapı dışarı edilmeyi mi bekleyelim?»

Sonra işçiler karılarını ve çocuklarını yanlarına alıp fabrikanın içine girdiler. Her yana da elleri kablodan coplu nöbetçiler diktiler. Çünkü, polislerin yasa adamı olmayı unutup, emir kulu olmalarından korkuyorlardı. Saldırmalarından korkuyorlardı.

Bir süre sonra polisler aldıkları emirlerle çekildiler. Patronlar toplu iş sözleşmesi masasına

Emekçiden, emekçiye...

Maden - İş Sendikası Başkanlığına,
İşçiler artık kendi haklarına sahip çıkıyor. Kavel işçilerinin sarı sendikaya karşı yaptığı direniş ve işverenin haksız davranışlarına karşı baş kaldırmaları bize işçi olduğumuzu bir kere daha hatırlattı. Türk işçileri Türkiye'de işçi haklarına saygılı hükümet ve işçiden yana kanun istiyor bütün kalbimizle Kavel işçilerinin hakkı davalarını yanındayız. Kavel işçilerinin başarılarını kutlamak için göreve hazır olduğumuzu bildiririz. Altayüz Rabak işçisi

Maden - İş Sendikası Başkanlığına,
Sendikanıza bağlı bulunan İstinye'de kurulu Kavel Kablo fabrikasında çalışan işçi kardeşlerimizin girişmiş bulundukları boykot hareketlerinde başarıya ulaşmalarını Derby lastik fabrikası işçileri adına temenni ederiz. Saygılarımızla. Kani Uğur Baştemisli

Kemal Türkler Maden - İş Sendikası - Çagaloğlu,
Kavel Kablo Fabrikasında sermaye baskısına karşı Anayasa'daki direnme haklarını kullanarak özgürlük savaşını vermekte olan işçi kardeşlerimizin yanındayız. Sarı sendika ve sarı sendikacılar Türk işçisi paydos diyor. Polis devleti değil emekçi halkın haklarına saygılı iktidar istediğimizi bilmenizi isteriz.

Kavel'deki işçi kardeşlerimizi aç ve perişan bırakmayacağız. Gerekirse onların yanında olduğumuzu belirtmek için direnme hakkımızı derhal kullanmaya hazırız.

Profilo işçileri adına

Kavel Fabrikası'nın yürekli işçileri patron - sarı sendika ikilisinin kirlî oyunlarına yine cesaretle karşı çıktılar. Haklarını koparttılar..

na oturmak istemedikleri Maden-İş Sendikası'nın yöneticileriyle konuşmaya yanaştıklarını bildirdiler. Sendikacılar da sabahı için bu görüşmeyi uygun buldular.

Vali ilk günkü emirleri ya vermemiştii, yada fikir değiştirmişti! Çünkü sabahı Maden-İş sendikası yöneticilerine, işçilere ve fabrikanın patronlarına ortak toplantı düzenlediğini belirtti. Katılırlarsa memnun olacağını da ilave etti.

Sah günü yapılan toplantı uzun sürdü. İşçiler isteklerinde diretmekteydiler. Sendika, işçilerin hakları verilmeden anlaşmadan yana değildi. Patronlarsa rahatı kaçıyordu.

Vali başkanlığında başlayan toplantı, sonra başka bir yere aktararak devam etti. Gün 10 Eylül Salıdan, 11 Eylül Çarşambaya dönmekteyken toplantı sona erdi. Aradaki anlaşmazlıkların büyük bir kısmı işçiler lehine çözülmüştü. Ve direnme, birleşme yeni bir başarıya ulaştırmıştı işçileri. Bir protokol imzalandı.

«Görevlerine son verilen 26 işçi yeniden işe alınacak».

İşveren işçileri istediği gibi çıkarmayacak. İş garantisi verecek. Bunun için sendika ile aralarında özel bir görüşme yapıp, şartlar tesbit edilecek.

İşgal sırasındaki iki günlük yevmiye tam olarak ödenecek.

Kavel Kablo ve Elektrik Fabrikası ile Maden İş sendikası arasında Toplu İş Sözleşmesi yapılması için sözleşme masasına oturulacak.

İşçiler 11 Eylül çarşamba sabahından itibaren iş başı yapacaklar.

Ve işçilerin istekleri yerine geldiği için, işçiler tarafından görevinden uzaklaştırılması karar altına alınan fabrika müdürü görevinde kalacak.»

İşçiler 11 Eylül sabahı işbaşı yaptılar. Atılan 26 arkadaşlarının çok kısa bir süre sonra aralarında bulunacağından sevinçliydi. Artık daha garantili bir yarına kendi dayanışmalarının gücü ile vardıklarından umutluydular.

Emayetaş Olayı

EMAYETAŞ Fabrikasında da 11-Eylül-1968 günü saat 23.00 de işçiler iş bırakarak direnme hareketine başladılar. Fabrika içerisinde bulunan 400 işçinin giriş çıkışı ve dışarıdan sabah vardiya-

sına gelen işçilerin durumu polis tarafından kontrol altına alındı. Saat 11.00'de fabrikaya giren 650 toplum polisi işçileri fabrika dışına çıkardı. Ve işçiler 12 Eylül 1968 sabahı işbaşı yaptılar.

Emayetaş Fabrikasında aylardır süregelen toplu sözleşme müzakerelerinin sonuca bağlanmamasından dolayı meydana gelen bu olayın bu şekilde kapanmış olduğuna karar vermek erken ve yanlış bir sonuç olur. Olay aylardan beri süren ve işverenin kendi işine geldiği gibi, işçiler yararına olmayan iş değerlendirmesi isteğinden doğmuştur.

Aylar önce bu durumu göz önüne alan işveren, Metal-İş'in işyerine girmesini ve üye kaydetmesini sağlama yolunda gereken kolaylığı göstermişti. O tarihten sonra işe alınan işçilerin de Maden-İş yerine, Metal-İş'e kayıt yaptırılmalarını sağlamıştı. Yetkinin Metal-İş'e verilmesi yolunda da bir para sahibinin davranması gereken şekilde davranan işveren, bunu bağarmayı güç de olsa başardı. Böylece yasanın bir boşluğundan yararlanılarak kağıt üzerinde yapılan biçimsel karşılaştırmayı Metal-İş kazanmış oldu. 11-Eylül günü işçiler tarafından yapılan iş bırakma hareketi yasal olarak aykırı gözükmese bile, temsil yetkisinin kesin sonuçlarının kağıtlar üzerinde alınamayacağını ortaya koydu.

Sorun anayasa uyarınca ele alındığında da işçilerin seçim haklarının referanduma bağlı olarak uygulanması gerekliliği ortaya çıkar. Çünkü Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca işçiler serbest sendika kurma ve seçme hakkını bu şekilde eksiksiz yerine getirebilirler.

Bunun yanı sıra işçilerin fabrikada iş bırakma olaylarını da yasalara aykırı bir işgal olarak nitelendirmek bizi yanlış sonuçlara götürebilir. Çünkü, işçilerin bu hareketleri de anayasanın temel hak ve özgürlükler bölümüne dayanarak yapılmaktadır. Burada söz konusu direnme hakkı, özgür sendikalaşma yolunda patrona baskı için kullanılmaktadır. Fabrikada devamlı çalışmakta olan işçilerin bu davranışını yasalara aykırı bir işgal olarak nitelendirmek, işçilerin Anayasaya uygun isteklerine karşı çıkmak anlamına gelir.

Bu gerçekler ışığında Emayetaş Fabrikasında meydana gelen olaylara bakarsak son bulmuş bir olaydan çok, sürmekte olan bir olaylar zincirinin yeni bir halkası ile karşılaşıyoruz.

İşgal zincirine yeni bir halka ..

ve... Kavel emekçileri dirildiler !..

Kâni ŞENGÜL

«Şişme karnı dedim
karnıma kavel diyeceğim
ve solugum tükenmedikçe bu doymusuz dünyada
güneşe karışmadıkça etim
kavel grevlerinin türküsünü söyleyeceğim»

BU kez söylenen grev türküsü değil... Bu kez söylenen işgal türküsü Kavel'de... Hatırlanacağı üzere Kavel emekçi hareketinde dillere destan bir işyeri. Orada otuzaltı gün süren grev istenilen sonucu veremeyince çeşitli baskı ve sindirme eylemleri ile emekçiler Maden - İş Sendikası'ndan Koparılmış ve adı patron sendikasına çıkmış bulunan Çelik - İş'e kaptırmıştır. Bu sarı Çelik - İş Sendikası ora emekçilerini patronun isteğine uygun biçimde sözleşme ile kısıkrarak bağlamış ve elini eteğini çekerek emekçileri patronun insafına terketmiştir.

Bu durum emekçiler arasında yeniden huzursuzluğa sebep olmuş. Çelik - İş'in kimde ait bir sendika olduğunu öğrenen emekçiler o sendikadan istifa ederek yeniden Maden - İş Sendikası'na kaydolmak istemişlerdir. Ancak, patron buna razı olmamış ve Maden - İş'e üye olan işçileri isten atmaya başlamıştır. Bununla da yetinmeyen patron her hakkına sahip çıkıp, her işyerindeki adaletsizlikten, özgürsüzlükten, kanunsuzluktan yakınan emekçileri «komünist» diye suçlamaya kalkmıştır. Bazıları istemiye istemiye, inanmaya inanmaya tutup AP'ye girmişler. Ve de bundan patronu haberdar etmişler. Patron bu defa pek sevinmiş ve «komünist» leri neredeyse bağına basacak olmuştur.

Emekçiler patronun fazla şeyler istemişler. Örneğin, hak, adalet, ücret, sendika özgürlüğü, iş güvenliği, sosyal yardımlar, ve daha bir sürü isteklerde bulunmuşlar. Patron ise, emekçilerin Çelik - İş'ten gayri sendikaya gönül kaptırmamalarını ve bir de A.P. üyesi olmalarını istemiş. Gerisi kolay diyormuş, bugün olmuyorsa yarın olur diyormuş patron efendi..

İşte bu kargırlık istekler belli bir çılgınlığa birleşemeyince geçen pazartesi sabahı işçiler fabrikayı işgal ettiler. İkiyüz tane işçi, bağı yanmış uyutula uyutula sömürdümüş. İliklerine kadar sömürdümüş emekçi tek çıkar yolu işgalde bulmuşlar.

Şimdi işgalci işçiler Derby'deki gibi referandum istiyorlar. Sözleşme yapma yetkisinin hangi sendikaya ait olduğu böylece ortaya çıksın istiyorlar. Sarı Çelik - İş Sendikası'nı kamupiyunda teğbir etmek istiyorlar. Bir de sarı sendikal eylemlerinden ötürü isten kovulan 26 arkadaşlarının yeniden işlerine dönmelerini istiyorlar. Bu istekler gerçekleşmezse işgale son verilmeyeceğini bildiriyorlar

Görülüyor ki, her fabrikada, her işyerinde kene gibi sarı sendikalar yerleşmiş ve patronlarla sıkı bir işbirliği kurarak emekçilerin sırtına binmişlerdir. Tamamen patronların, sermayecî sınıfın yararına işleyen 275 sayılı yasa, patrona yardakçı ahlâkası açık gözlerle birleşince Türkiye'de işçinin nefesini kesen bir rezâlet düzeni kurulmaktadır. Bini aşkın sarı sendika yüzünden emekçilerin sömürülüğü ikilenmiştir. Bir yandan patron sömürüsü sürdürülürken, öbür yandan buna karşı çıkan bilinçli emekçilerin tepesine dikilen demoklesin kılıcı sarı patron uşakları emekçileri susturma primi olarak sömürüyü katmerleştirmektedir. Öylesine çirkin yasa-dışı, ahlâkasız sendika düzeni kurulmuştur ki, işçiler ancak patronun izin verdiği sendikalara üye olabilmekte, istedikleri sendikayı seçme özgürlüğünden yoksun bırakılmaktadırlar. Bütün bu biçim zorlamalar, bu biçim sıkıştırmalar bir yerlerde patlamalarla son buluyor.. Bundan önce Derby'de ve Şimdi Kavel'de yüzeye çıkan işgaller sıkıştırılan emekçilerin tek kurtuluş yolu olarak düşüldürebilir. Bu gibi hallerde işgalcileri «kanunsuzlukla» suçlamak ve haklarında kovuşturmalar yapmak çıkar yol değildir. Çünkü bu kanunsuzluğa yol açan sadece ve sadece patron-sarı sendika ittifakıdır.. kendi elinizle iterek denize attığınız kimseye neden denize düştüğünü soramazsınız!

Kim ne derse desin işgaller bazi Türkiye gerçeklerini yansıtır ister istemez. Emekçilere patronların daha çok ihanet eden sarı sendikacı grubu türemiştir. Bu konudaki yasalar sırtıacak hale gelmiştir. Ve... ve bir gerçek daha var : Türkiye'de emekçi sınıfı kendine ihanet eden sendikacıları hızla ama çok büyük bir hızla alıyor. Sendikacılığın anlamı emekçi çevrelerinde iyice anlaşılmaya başlandı.. Sendikacılık demek kapitalist sınıfa emekçilerin seslerini kırmak suretiyle yararlanmak, yordakçılık etmek demektir.. Bundan ötürü kendi bağlarının derdine kendileri bakmaya çalışıyor işçiler..

Bir tek şey kaldı iyice öğrenemedik.. Emekçilerin kurtuluşu sendika kapılarında değil, kendi sınıflarının siyasal iktidarında geçer. Bunun için sendikalarla oyalanmak, zaman yitirmek yerine kendi sınıflarının siyasal partisine girmeye ve onu iktidara gelecek şekilde hazırlamaya mecburdurlar.. Aksi halde, daha ne kapitalist oyunlarına tanık olacaklardır..

Sabiha Zekeriya Sertel, ilk mücadele yıllarında hayat arkadaşı Zekeriya Sertel ve kızı ile

Bir dost, bir arkadaş: Sabiha Zekeriya Sertel

Müntakim ÖÇMEN

Günlük basın şu son yıllara kadar sola kapalı kalmıştır. Uzun bir tarih döneminde solun ne dediğini arayacak olanlar yalnız Sabiha Zekeriya Sertel'in adına rastlayacaklardır.

Pek genç yaşta yazıya başlamıştır. Amerika dönüşü kocası Zekeriya Sertel ile birlikte

kurdıkları Resimli Ay dergisinde, toplum konusunda kolay anlaşılır, ama o güne kadar söylenenlerden çok değişik yazılar verimle işe girmiştir. Resimli Ay Türk basın hayatının en büyük olaylarından biridir, bizde batıdakilere benzer ilk dergi budur, ve M. Zekeriya

ya Sertel, nasıl Cumhuriyet gazetesi ilk yazı işleri müdürü olarak Türk basınına bu gün hâlâ aşılamamış olarak kalan sayfa düzenini vermişse dergi alanında da Resimli Ay'la aynı şeyi yapmıştır.

Sabiha Zekeriya'nın yazıları Türk okuru için yeni bir şeydi. Politika adına düvel-i muazzamadan, Alman kayzerinin bıyıklarından ve İngilizin kallegliğinden başka şey bilmeyen kamuoyu, nedenleri ve sonuçları inceleyen, arada emekten ve emekçiden (tabii başka ülkelerdeki), dünyadaki sendika hareketlerinden söz açan bu yazılardaki yeniliği görmüştür, pek iyi anlamış olmasa bile yine de görmüştür. Ama görüp

anlayanlar da olmuştur. Ve işte bu ikinciler Sabiha Zekeriya'ya o zamandan başlayarak düşman kesimlislerdir. Emperyalizmi denize döken halkın bagarısını, bir millî burjuvazi yaratmak gibi bir ham hayal peşinde kaparozcuların keselerini doldurmak için kullanmak fırsatını kollayanlar Sabiha Zekeriya'nın ne demek istediğini pek iyi anlamışlardı, ve zaferin en doğru ve en gerçek çözümlemesini yapan Aydınlık grubunu içeri tiktikten sonra, Sabiha Zekeriya'ya tebellüş olmuşlar, sonun-

da onun da kalemini elinden almışlardır.

Bir zamanların TAN Gazetesi basında tek başına ileriye gösteren gazete idi. Ona bu özelliği veren de tek başına, hiç olmazsa uzun bir süre tek başına Sabiha Sertel'in yazıları olmuştur. O zamanlar basındaki ağır toplar ilklere kadar nasyonal sosyalist idiler, bunların karşısındaki çok daha güçlü birkaç gazete de İngiliz - Amerikan zaferine alışıktı. Hepsini de bu savaşın da birinci gibi biteceğini sanıyorlardı. Politika sütunları 1814'lerin Viyana konferansından kalma siyasi tarih tekerlemeleriyle doldurulmuş. Köprülerin altından çok su geçtiğini, gelecek barışın bir versay olmayacağını, toplumların yapısında büyük değişiklikler olduğunu gören ve söyleyen bir tek oydu, Sabiha hanım, bir de sonraları onunla aynı sayfada Anten imzasıyla yazan Sadrettin Celal Antel.

Sabiha Sertel'in yazıları genellikle günlük fıkralarda, oysa gazetede günlük fıkra yazmak onun zor katlandığı işler-

Mahpushaneyeye Sığmayan

— Veysi Sarısözen ile arkadaşlarına —

Kavga yasak bir mısra gibidir önce
Büyük kahraman gecelerde çoğalarak.
Hiçbir Osmanlı karakoluna kilitlenmeden
Erzurum Kongresinde açar sesini...

Kavga toprağın uykusunda başak,
Emekçinin tezgâhında kan
Ve Mekteb-i Harbiye'de biriken bilinç bayrağı.
Kavga ekmek ağacı, barış güvercini
Ordular, ordular, halk orduları.

Siz varsınız bu kavgada,
Bir özgürlük fırtınası gibi koparan zincirlerini
İşgal edilmiş bir İstanbul kadar derin
Ve tarihe meydan okuyan.
Siz varsınız, yürüyen gerçeği zaferlerin
Ordular, ordular, halk orduları,
Anayasalar gibi mahpushaneyeye sığmayan.

Şükran KURDAKUL

ZEKERİYA SERTEL'İN ANILARI

Türkiye'nin yarım yüzyıllık siyasi hayatına ışık tutan ve özeti ANİ'ta yayımlanmış olan kitap

HATIRLADIKLARIM

(1905 — 1950)

ÇIKTI

310 sayfa, 12,5 Lira

GENEL DAĞITIM: Kemal Karatekin - İSTANBUL

Ant Der: 516

Osmancığım,

Mektubuna çok sevindim. Eniştenin cevabını herhalde almıyordur. Ben hamdolsun hastaneden çıktım. Şimdi bir istirahat evinde nekahat devresini geçiriyorum. Çok istirahat bir hastalık geçirdim. Üç defa akciğerden su aldılar. Bütün vücudumu su kapladı. Nefes alamıyordum. 14 kilo kaybettim. Herhalde çok tehlikeli günler geçti. Şimdi dört kilo aldım, 58'e ulaştım. Çok fazla şişmanlamayı da istemiyorum. Fakat Yıldız bana öyle fedakârlık gösterdi ki, dört ay benimle beraber hastanede yattı... Kurtulmamda doktorların şüphesiz büyük başarısı var, fakat Yıldız'ın yardımı da onlar kadar önemlidir.

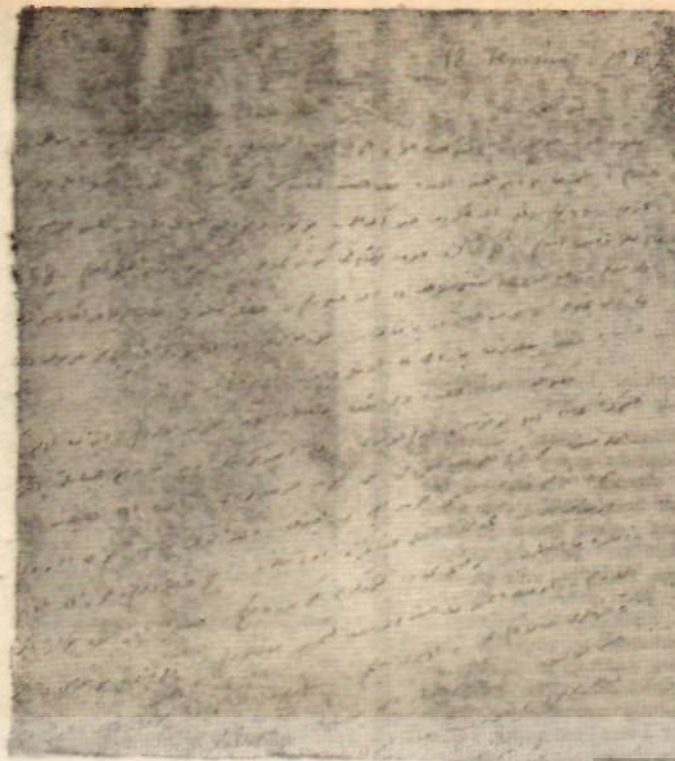
Mektubunda aile hakkında verdiğin bilgilere çok memnun oldum. Annen öldükten sonra aile ile bütün bağlarımı koptu. Belki istemezsiniz diye yazmağa cesaret edemedik. Hele senin buraya gelmen ihtimali beni çok sevindirdi. İnşallah hakikat olur. Artık hastalık geçti. Eski hayatımıza dönebiliriz. Benim hatıralarım burada azeri dilinde basılıyor. Bir nüshasını da Türkiye'ye göndereceğim. Fakat üzerinde biraz işlemek lazım. Onun için nekahat devrinin geçmesini bekliyorum. Zikrinin Türkiye'de basılan hatıraları hâlâ gelmedi. Ne oldu, bilmem...

Yıldız'ın kitabı da gönderildi. İşte Sertel'ler hepsi faaliyettedir... Yıldız çok iyi yetiştirdi, şarkiyat ilmi akademisinde, ilim namzedi oldu. Kitabı büyük bir müvaffakiyet kazandı.

Bu istirahat evinde üçümüz de beraberdik. Fakat beklemedik bir olay oldu. Sevim'in küçük kızı Tia mekteple beraber bir Avrupa seyahatine çıkmış... Avrupa'nın bir çok şehirlerini gezdikten sonra Kiev'e, Moskova'ya, Leningrad'a geldiler. Yıldız ile Zikri onu görmek için Moskova'ya gittiler. Ben gidemedim. Doktor izin vermedi. Kısmet değilmiş... Hepiniz gözünde tutuyorsunuz... Emine, Lâmia, Sirriye, evlâdları, sen hastalığında hep bir sinema filmi gibi ölümden geçtiniz... Galiba buluşmak pek kısmet olmayacak... Pasaportumuzu tazelemediğimizi bahane ederek bizim gelmemize inkâr vermiyorlar. Fakat ümit kesilmez... Gün doğmadan meşmeti gebden neler doğar...

Bu mektubu kısa keseceğim. Bunu size iyileştigini bildirmek için yazıyorum. Emine'ye, Lâmia'ya, Sirriye'ye, ailelerine, Sehma'ya, kocasına, herkese, herkese çok selam ve sevgiler... Mektuplarını bekler, yanaklarından öperim... Karına selam.

Sabiha Sertel

SABİHA ZEKERİYA SERTEL'İN SON MEKTUBU

— Vatan özlemini dile getiren satırlar —

Sabiha Zekeriya Sertel'in ölümü üzerine yeğeni Osman Müeyyet Binzet, halen Bakü'de bulunan Zekeriya Sertel'e aşağıdaki telgrafi çekmiştir:

«Hasretin kalkacağına ne kadar ümit bağlamıştık. Kısmet değilmiş. Görüşmeden, vatan toprağını koklamadan göçtü, gitti. Büyük insan, büyük kadın olarak yaşadı, aynı inam muhafaza ederek ayrıldı. Sizin ve Yıldız'ın acıları sonsuzdur. Teselli bulmaz. Biz ancak iştirak ederiz.»

Sayın Binzet'in telgrafi, Sertel'leri seven ve takdir eden herkesin duygularına tercüman olmaktadır.

den olmuştur. Kendisi bir bilim adamı yapıysındaydı, bilimsel araştırmalara yönelmek ister, çok okur, durmadan çalışırdı. Ama görev onu öbür yana, günlük yazılar alanına çekiyordu. Geniş toplum ve tarih bilgisi, marksizmi öz kaynaklarından öğrenmiş olmaktan gelen sağlamlıkla, ve özellikle tabiatındaki cedececi, yılmaz ve yiğit yâ ile gelmiş geçmiş fıkra yazarlarımızın en ön safına geçmiştir. Politika yazarı olmadığı ve hattâ bundan dikkatle kaçındığı halde, onun yazılarını okuyanlar, savaşın da, politikanın da, tüm toplum sorunlarının ve ses'atın da, hangi sularda olduğunu ve nasıl geliştiğini anlar ve öğrenirlerdi. Cumhuriyet ba-

kadar zor ve belalı bir iş olduğunu anlarız. Onun solcu olduğu bilinirse de, komünist olduğu, o yazılara bakılarak söylenemezdi. Çok usta bir yazardı, bir sürü davadan yakayı sıyrabilmiş olmasının nedeni bu olsa gerektir.

TAN Gazetesi 4 ARALIK 1945 de hükümet tarafından yaktırılmıştır. Önce Alaaddin Tiridoglu diye birisi C.H.P. müfettişi olarak İstanbul'a gönderilmiş, Ahmet Demir polis müdürü, o zaman bilmem ne bakanı olan ve C.H.P.'nin bilmem ne-

riyle ilgili kodamanlarından Cevdet Kerim İncedayı, hareketi polis müdürünün masasından idare etmiştir. Tan Gazetesi Sabiha hanımı susturmak için yaktırılmıştır.

Sabiha Sertel'in yazılarının başlığı GÖRÜŞLER'di. Bunlar hele o döneme göre yaman ve yavuz görüşlerdi. Zaman kötü, dışarda savaş, içerde Saracoğlu'nun zehir mikim fasist yönetimi, en çok satan gazeteler her Allahın günü sayfalar dolusu Alman gençliği döşeniyorlar. Ve karanlık orman kuytu- larında sabahı müjdeleyen bir tek ümit ölüğü: Görüşler. O günün gençliğinin Sabiha hanıma minneti sonsuzdur.

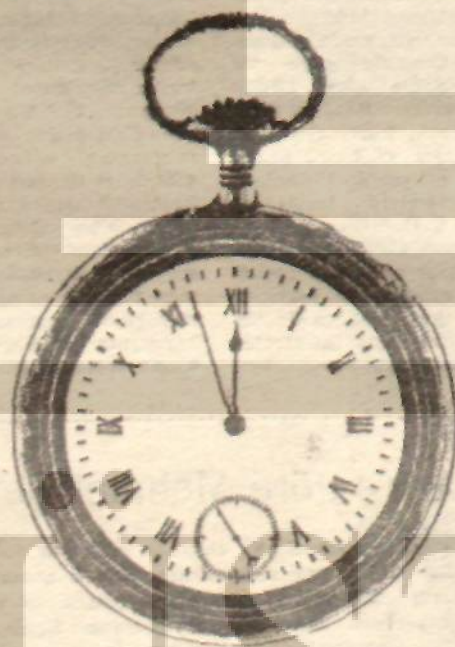
Görüşler, sonradan bir dergi olarak yayınlannmıştır. Sabiha hanım bu dergiyi bir sayı çıkarabilmiş. İki gün sonra Hüseyin Cahit Yalçın gazetesine (Kalkın ey ehli vatan) diye pa- buç kadar bir manet atarak kamuoyunu komünist telaşına vermiş, ertesi günü de Tan ya- malanmış. Görüşler'in ikinci sa- yısının dizilî sayfaları dağıtıl- mış, ve Tancılar hapse atılmış- tır.

Sabiha Sertel ondan sonra artık basına dönmemiştir. 1946 da açılan liberalleştirme hare- keti en önce solu susturmakla işe başlamıştır. Çaretsizlik Sabi- ha Sertel'i de gurbet ellere sü- rüklemiş, türlü eziyetlerle do- lu yıllar geçirmiştir. Üst üste iftiralar, türlü haksız suçlama- lar yüzünden yurda dönmesine izin verilmemiş, gurbet ellerde can vermiştir, güzel yüzü, gü- zel bakışlı, güzel başlı Sabiha Sertel arkadaş

şında gericiliğe, eskiciliğe, ir- tika karşı ve fasizme karşı en yalın ve en yiğit savaş veren edur. Sebülürreşatçı ile yaptığı Tefvik Fikret - Mehmet Akif kavgası, bir de zamanın azılı bir fasisti ile yaptığı sağ sol kavgası çok ümitsiz ümit, hat- tâ çok yüreksiz yürek vermiş- tir.

Yazılarının bir özelliği de o- laylara sınıf açısından yanaş- masydı. O çağlarda sınıf kav- rasının ne olduğunu üniversi- lenin bile doğru dürüst bilme- diğini hatırlarsak, bu için ne

Reklam, işlerinizi saat gibi yürütür.

REKLAM VE TANITMA FAALİYETLERİNİZİ
yurt içinde ve dışında

EN ETKİLİ VE EN İSRARSIZ ŞEKİLDE YÜRÜTMEN
Kurumumuz hizmetlerinden faydalanınız

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı, Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

Basın: 60091 / 515

ANT
yayınları

Che Guevara

Savaş
anıtları

10 LİRA

Emile Burns

Marksizmin
temel kitabı

5 LİRA

Stokely Carmichael

Siyah
iktidar

7,5 LİRA

Yaşar Kemal

Ortadirek

15 LİRA

Che Guevara

Gerilla
günüğü

10 LİRA

Kenal Süker

Nâzım
Hikmet'in
polemikleri

7,5 LİRA

Genel Dağıtım :
ANT YAYINLARI
Başmusaşip Sok. 16/29
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 27 81 00

Çetin Altan'ın

düşüşü yanılığlar ...

BABİALİ basını son günlerde büyük çalkantılar içinde. Saf değıştirmeler, seviye-ak saldırılar, yüksek ücretli transferler, merhamet dilenciliği, inanç sömürüsü, gazetecilikle hiçbir ilgisiz olmayan kumarsa ticareti ve eğlence prodüktörlüğü birbirini kovalıyor!

Genel çövrüşü ile büyük sermayenin kontrolündeki BABİALİ gazeteleri Türk halkına tam ihanet halindedir. Bu ihaneti bütün nedenleri ve unsurlarıyla ortaya koymak, kendisine oynanan oyunları halka duyurmak sosyalistlerin başlıca görevidir.

Türkiye İğci Partisi'nin İstanbul Milletvekili Çetin Altan 8 Eylül 1968 tarihli Akşam gazetesinde basının durumuna değinen bir yazı yazarak bazı eleştirilerde bulunmuştur. Ancak, Çetin Altan bu eleştirisinde de, diğer bazı konularda olduğu gibi, ciddi yanımlara sürüklenmiş, sosyalist anlayışla ve mensup olduğu partinin basın konusundaki görüşleriyle bağdasamaya

cak bir takım yüzeysel değlendirmeler yapmıştır.

Çetin Altan'a göre, «Bugün Türk basınında geniş ve zengin imkânlar vardır. İstidatlı bir gençin çok kısa sürede çok etkili bir yazar olma şansı açıktır. Fıkra sütunları boş durmakta, parlamento, röportaj ve «eleştiri sütunları yeni şöretler beklemektedir. BABİALİ'deki şöretler bergün artmakta, değerli bir spor yazarı dahi ayda altıbin lirâ alabilmektedir. Pis gömlek, ökeşi yeşimsi pabuçla aç dolaşarak ona buna yaranma yollarına düşüp zıyan olmaya hiç hacet yoktur. Bütün mesele mesleğini gerçekten sevmekte, mesleğinde tarihsel bir iltiras ve ildia taslamakta ve çelik gibi dü-rüst bir karakter sahibi olmak-tır».

Yani, BABİALİ basınının başka ihanetinde suç tamamen bireylerdedir, gazeteleri belli çıkar çevrelerinin isteğine uygun şekilde yayına zorlayan mülkiyet düzeninin, sermaye gruplarının, inanç sömürücüsü patronların pek rolü yoktur. Hatta Çetin Altan'a göre, bu çevrelerin kontrolündeki Türk basını, istidatlı gençlere, çok kısa sürede çok etkili bir yazar olma şansını dahi vermektedir.

Çetin Altan, bu imkânları gerektiği gibi değlendirmeyen, sermaye çevrelerinin tanıdığı fırsatlardan istifade edemeyen gazetecilere karşı, bazı tedbirler de teklif etmektedir: «HÂLÂ daha üniversite mezunu olmayanların sayısı çoğunluktadır basında. Gerekli üniversite diploması gazetecilik kabiliyeti yaratmaz, ama kabiliyetsiz en karasevli line basın kartı verilmesini ön-ler. On yıllık bir gazetecilik geç-miş olmayanlar, üniversite me-zunu değillerse, gazetecilik de yap-salar, basın kartı alamamalı-dırlar».

Akşam yazarının bu teklifi, bundan on beş yıl önce Adnan Menderes'in gazetecileri ıslah edeceğim diye tahsil gartı koymasından hiç de farklı değildir. Sanki gazeteci olmak için ün-versite mezun olmak gartı ko-masa, basının çehresini değışecek, gazetelerin halka ihaneti orta-dan kalkacaktır!

Oysa BABİALİ basını, nice istidatlı gençleri, hem de üniversite diplomasına sahip olduğu halde, çıkar çevrelerinin hoguna gitme-diği için bir kalemde silkip at-mış gazete patronlarının irade-lerine boyun eğmeyen nice ya-zar, karikatürist, yazar işleri mü-dürü ve muhabiri saf dışı etmiş, hiç değışse sesini çıkaramaz ha-le getirmiştir. Bu acı gerçeği an-lamak için, gazeteciler sendika-sıdaki «işsizler listesi»ne göyle bir göz atmak dahi kâfidir. Kaldı ki, mevcut düzen Üniversitele-rin sadece sermaye çevrelerine hizmet edecek elemanlar yetis-tirmekle yükümlü olduğunu, dev-rimci gençlik örgütleri, Devrim-

Ant'çılarını maske sini indiriyoruz

ANT Dergisinin devrini (sahibi ve talimci) bu kit te arındırmak için bir kampanya başlatıldı. ANT, devrini (sahibi ve talimci) bu kit te arındırmak için bir kampanya başlatıldı. ANT, devrini (sahibi ve talimci) bu kit te arındırmak için bir kampanya başlatıldı.

ASIL SAVAS EMPERYALİZME KARŞI VERİLECEKTİR

ANT'ın devrini (sahibi ve talimci) bu kit te arındırmak için bir kampanya başlatıldı.

(DURUM DERGİSİ — 12.9.1968)

ANT'IN NOTU: Dergimizin 48. sayısının kapağı bir «ihlâlî çağrısı» değil, «emperyalizme karşı savaş çağrısı»dır. ANT, emperyalizme karşı savaş için ant içerek çıkmış bir dergidir. Daima emperyalizme karşı savaş verecek ve tüm ezilmiş ulusların emperyalizme karşı savaşında onlarla beraber olacaktır. Bundan gocunacak olanlar, vatanperverler değil, emperyalizmin şakaklarıdır; bu bir!

Durum'un böyle tam sayfa tahsis ederek ANT'a saldırmasının bir ücreti olsa gerektir. İşte DURUM'un kendi tarifesi üzerinden aynı sayıda yayınladığı ilanlar:

Sayfa 2	...	Ziraat Bankası	...	2.520 Lira
Sayfa 10	...	Vakıflar Bankası	...	2.030 Lira
	...	Mobil	...	3.290 Lira
Sayfa 12	...	Pan American	...	2.520 Lira
	...	British Petrol	...	2.800 Lira
Sayfa 13	...	Pirelli	...	1.160 Lira
Sayfa 14	...	Gripin	...	1.890 Lira
	...	Sadosan	...	1.540 Lira
	...	Emlak Kredi Bankası	...	1.050 Lira
Sayfa 15	...	İstanbul Bankası	...	1.525 Lira
	...	FISK (U. S. Royal)	...	1.925 Lira
	...	Mobil	...	1.355 Lira
	...	Parker Quink	...	525 Lira
Toplam	...		...	23.960 Lira

Ek, Mobil'i ile, British Petrol'u ile U.S. Royal'i ile, Pan American'ın ile, Pirelli'siyle bütün yabancı sermaye tarafından, mîrâra satısına rağmen, bir haftada 23.960 Lira ile beslenen bir emperyalizm ve kapitalizm dalkavuşu elbette sadakasını hak etmek için emperyalizme sa-vayan bir dergiye saldıracaktır; bu ki!

Yine DURUM'un ilan tarifesi göre arka kapakta tam sayfa ilan tarifi 2.000 Lira'dır. 2.000 Lira'dan fedakârlik ederek tam sayfa ANT'a tahsis edip reklamımızı yaptıkları için her şeye rağmen kendilerine müteşekkir olduğumuzu DURUM'cuların bilmelerini isteriz; bu üç!

o Eğitim Şurası'na verdikleri raporda açıklamışlardır.

Çetin Altan, yazısında, «Gazeteciliğin de kendisine göre bir strateji, kendine göre büyük incelikleri vardır. Bunları uzun uzun düşünmek, kompozisyonlar üzerinde günler ve hatta bazen aylar boyu çalışmak, tezlerdeki açıkları belgelerle tesbit etmek ve yeni katkılar en iyi han-gi kompozisyon türünde geliştir-menin mümkün olduğunu çeşitli deneylerle araştırmak gerekir» diyor. Evet gazeteciliğin de bir strateji var, ama bu stratejiyi tesbit eden kişiler değil, ser-

maye çevreleridir. Yazarlar, ne kadar solda görünürlerse görün-sünler, bu strateji içinde yer alırlar. O stratejidir ki Çetin Altan'ın «Şeytanın Göz Deddiği» sütununa TIP Lideri Aybar'ı kü-gük düşürmeğe çalışan fıkralar sektiirmiş, arkasından çarşaf gibi ölüm ilanları yayınlanan bir kapitalist için yazdığı yazıdan dolayı bizzat Çetin Altan'ı erte-sal gün ricat ettirmiş, or pespaye sosyete dedikodularıyla dolu, ku-muş ticareti ve eğlence prodük-törlüğüyle gazeteciliği birbirine karıştıran bir Akşam Gazetesine abone toplama gerekeceği altında

Türk sosyalistlerinde para kes-meğe yine bizzat Çetin Altan'ı mecbur etmiştir.

Çetin Altan, BABİALİ basını, kapı kulu kişilerin gündelik tutumlarını değil, onları bu hale düşüren sermaye çevrelerinin ve her türlü ticareti mübah sayan gazete patronlarının kirli oyun-larını teshir ederek eleştirme-Hydi. Sosyalist eleştir' bunu ge-rektirirdi.

Basının ısıltı İse Menderes-vari tedbirlerle değil, ancak TIP'in programında da açıkça belirtildiği gibi, «basın hürriyeti-ni hâkim sınıfların tekelinden kurtararak emeğiyle yaşayan yurttaşlara da gerçekten sağla-mak, emekçi halk kitlelerini de görüşlerini, düşüncelerini açıkla-mak ve yaymak imkânlarına sa-hip kılmak, sermaye çevreleri-nin baskılarını ortadan kaldır-mak, temsîl kabiliyeti olan halk teşekküllerini basın araçlarıyla donatmak» la mümkündür.

Bu sağlanmadıkça, Çetin Altan gibi bir sosyalist milletve-kili dahi, sırf patronun burjuva zevklerini okşamak için, boğaz-daki bir yatta yan gelip «Char-rouse» içme özlemini dile ge-tiren fıkralar yazmaktan kurtu-lamayacaktır.

Ekspres'e göre Mehmet Şevket!

Galatasaray Lisesi'nde okurken sili bir talebe idia. Okur, okur hiçbir şey anlamaz. İşte o zamandan beri «hafız» adna. Fiziki çirkinliğine yüzünden sili kal-mıştır. İnsanlara karşı kin duyuyordun. Egoistin, yal-nız kendi menfaatini düşünüyordun. O zaman namaz ile başın hoş değildi ama Beyoğlu'ndaki arka sokağın de-vamı gediklisi idin. Mülkiyeye başladığın zaman tüm insanlara düşman olmuştun. Bu insanlardan bir gün in-tikam almaya ant içmiştin kendi kendine...

(EKSPRES - 9.9.1968)

Ummetçi Mehmet Şevket'e göre ANT ...

İstanbul'da ANT adıyla haftalık bir dergi çıkıyor. Müseccel sosyalistlerin dergisi. ANT Mao'cu bir yayın organıdır. Revizyonist Rus komünist-leri onun yanında pek sağda kahırlar. Bunlar Suslof'tan, Kosigin'den, Brejneft'ten, Enver Hoca'lan, Stalin'den daha soldadırlar.

İşte bu derginin son sayısında «GERILLACILIK, SAVAS VE DİRENME, 150 soru - 150 cevap» başlıklı bir yazı çıktı. Yazar Alberto Bayo adlı bir komünist ceteci. Gerilla «Küçük Savas» demektir. Muntazam ordu ile yapılmayan çete savaşıdır. Komünistler Küba'da, Güney Amerika'da bu cins savaşı yaptılar ve yapıyorlar. Türkiye'de de böyle bir savaşa hazırlanıyorlar.

«NATO'YA HAYIR» kampanyasından sonra, gerilla savaşı başlarsa hiç şaşmayın.

Vatandaş gördün aç. Sen de hazırlan.

M. ŞEVKET EYGI
(Bugün - 10.9.1968)

ANT • Haftalık Dergi • Kurucuları: YASAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN • Sahibi ve Genel Yayın Müdürü: DOĞAN ÖZGÜDEN • Sorumlu Müdür: ALPAY KABACALI • Teknik Sekreteri: İNCİ ÖZGÜDEN • İdare yeri: CAĞALOĞLU, Başmüdürlük Sokak, Emek Han, 16/81 - İSTANBUL • Telefon: 27 51 09 • Posta Kutusu 934 - SİRKEÇİ - İSTANBUL • Ankara temsilatlığı: Tel. 12 46 20

Dağıtım: SON SAAT, Başkısı: VATAN MATBAASI • Tazir Dağıtım: HÜR DAĞITIM - Cağaloğlu - İstanbul, Tel: 27 35 54 • İstanbul Dağıtım: FUAT BÜTE - Ankara Cad. 84 İSTANBUL, Tel: 27 89 49 • Abone Şartları: Yıllık 60 Lira, Altı Aylık 30 Lira, Üç Aylık 15 Lira. • İlan: Santim 25 Lira; yayın İlanları yüzde 50 indirimlidir. • Tek sütun üzerine 5 santimlik kutu yazın İlanları 50 Lira'dan kabul edilmektedir...